

EPA

2004-2014

A MAGYAR GRAFIKA DIGITÁLIS VÁLTOZATA
A MEK EGYESÜLET MEGBÍZÁSÁBÓL
AZ INTERNET SZOLGÁLTATÓK TANÁCSÁNAK
TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT
AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
E-SZOLGÁLTATÁSI IGAZGATÓSÁGÁN,
AZ E-KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSOK OSZTÁLYON,
2014-BEN,
AZ ELEKTRONIKUS PERIODIKA ARCHÍVUM
ÉS ADATBÁZIS FENNÁLLÁSÁNAK
10. ÉVFORDULÓJÁN.

IV. évfolyam

3. szám

1923 március

A grafikai iparok
fejlesztését szolgáló

Magyar Grafika

Szerkeszti és kiadja
Biró Miklós

Kiadóhivatal

Budapest VI,

Aradi ucca 8

Befű és lénia Nyomógépek Szaküzletek

Első Magyar Betűöntőde rt. Budapest VI. Dessewffy uca 32. Divatos szöveg- és címbetűk minden nyelvhöz. Síma és mintázott rézliánik. Elvállalja egész nyomdai berendezések szállítását. Telefon: 23-70.

Freund-Barát-féle papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V. Akadémia uca 3. Telefon: 82-35.

Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest V. Csáky uca 49. (Bejárát Wahrmann uca 16.) Telefon: 21-91.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII. Rákóczi tér 2. Telefon József 48-12.

B e t ű f é m

„Ofé” Olvasztó és Fémértékesítő VI. Vasvári Pál uca 8. Telefónhívó 94-68. Linotype-, stereotypólm., angol ön, antimón a legjobb minőségben állandóan raktáron. Olomsalakért cserébe olmot ad.

Magyar Ólomárugyár és Fémkereskedelmi rt. Garantált összetételű betűfém nyomdak, tömön-tődék és betűöntődék részére. Olom, angol ön és antimón napi áron. Fémhulladékok, -salakot is, -hamut vásárol. Budapest VI. Forgách uca 4. Telefon 110-45, 176-76.

Gépjavitás

Klein Ernő gépműhelye Budapest VII. István út 4. Telefon József 72-39. Gépjavitásokat, gép-átalakításokat, szerelést, transzmisszióberendezést szakszerűen és gyorsan eszközöl.

Róna és Pusztafi grafikai gépek és szerelvények gyára Budapest III. Bécsi út 42. Telefon 54-48.

Wörner J. és Társa gépgyár rt. Budapest V. Váci út 48. Telefon 14-69 és 61-90.

Gépgyárak

Dresdener Schnellpressenfabrik A.-G. és a *Preusse & Comp. A.-G.* Leipzig, Magyarország és az utóállamok részére képviselő *Freund-Barát-féle* papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V. Akadémia uca 3. Telefon 82-35.

Róna és Pusztafi grafikai gépek, vas- és fém-szerelvények gyára Budapest III. Bécsi út 42. Telefon 54-48.

Wörner J. és Társa gépgyár rt. Budapest V. Váci út 48. Telefon 14-69 és 61-90.

Litográfia

Ad. Alt Fachgeschäft, Zürich 7. Treichlerstr. 5. Átnyomópapírok és nedves transzparenspapír és az összes cikk kaphatók a *Freund-Barát-féle* papírnagykereskedés és grafikai szaküzletben Budapest V. Akadémia uca 3. Telefon 82-35.

Kallina Zdenko grafikai szaküzlet. Mindenfajta átnyomópapír és az összes szükséges cikk: litográfkövek. Budapest VIII. Mátyás tér 16. Telefon József 14-16.

Ad. Alt Fachgeschäft, Zürich 7. Treichlerstr. 5. *Fuchs Dávid* grafikai szaküzlet Budapest V. Csáky uca 49. (Bejárát Wahrmann uca 16.) Telefon 21-91.

Freund-Barát-féle papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V. Akadémia uca 3. Telefon 82-35.

Klein Ernő gépműhelye Budapest VII. István út 4. Telefon József 72-39. A *Böhm & Herber* wüzburgi gyorssajtógár vezérképviseleje. Új és javított nyomógépek állandóan raktáron.

Pusztafi Zsigmond grafikai szaküzlet Budapest V. Tátra uca 6. Telefon 31-43.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII. Rákóczi tér 2. Telefon József 48-12.

Wörner J. és Társa gépgyár rt. Budapest V. Váci út 48. Telefon 14-69 61-90.

Papírneműgyár

„Steyrermühl” papírgyár különlegességei: műnyomó-, kromó-, pausz-, pergamenpótló-, rajz- és egyébfajta papírosok. Magyarországi vezérképviselete: *Freund-Barát-féle* papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V. Akadémia uca 3. Telefon 82-35.

Hartmann Vilmos papírkereskedelmi rt., a *Leykam-Josefthali* rt., a *Pittini* papírgyári rt., a *Heinrichsthal* papírgyári rt., a *Roeder* Gusztáv és fia és a *Rózahegyi cellulóz- és papírgyár* rt. képviselője Budapest VI. Eötvös uca 9.

Vértesi Aladár levélhoríték- és papírneműgyár Budapest IV. Fővám tér 4. Telefon József 102-51. József 102-52, József 62-49.

Festékek

Ad. Alt Fachgeschäft, Zürich 7. Treichlerstr. 5. *Berger és Wirth* kő- és könyvnyomdai festékgyár, hengeröntőde. Budapest IX. Márton uca 19. Telefon József 6-35.

Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest V. Csáky uca 49. (Bejárát Wahrmann uca 16.) Telefon 21-91.

Gebr. Schmidt G. m. b. H. Frankfurt a/M. kő- és könyvnyomdai festékek lerakata: *Freund-Barát-féle* papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V. Akadémia uca 3. Telefon 82-35.

Hans Wunder G. m. b. H. kő- és könyvnyomdai festékgyár Berlin-Wilhelmsberg. Vezérképviselet és egyedüli raktár: *Goldstén Adolf Utóda* grafikai szaküzlet Budapest VII. Kazinczy uca 32. Telefon József 123-95.

Kast & Ehinger G. m. b. H. nyomdafestékgyár magyarországi fióktelepe Budapest IV. Ferenciek tere 4. Telefon 46-08. Gyárak: Wien, Stuttgart és Newyorkban.

Lorilleux Ch. és Társa, a világ legrégibb és legnagyobb nyomdai festékgyára. Iroda: Budapest IV. Ferenc József rakpart 27. Gyár Budafokon. Telefon 37-58 és 83-29.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII. Rákóczi tér 2. Telefon József 48-12. *Dr. Gustav Wicke* berlin-tempelhoffi festékgyár magyarországi vezérképviselete.

Ad. Alt Fachgeschäft, Zürich 7. Treichlerstr. 5. *Freund-Barát-féle* papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V. Akadémia uca 3. Telefon 82-35.

Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest V. Csáky uca 49. (Bejárát Wahrmann uca 16.) Telefon 21-91.

Goldstén Adolf Utóda grafikai szaküzlet Budapest VII. Kazinczy uca 32. Telefon József 123-95. Raktáron tart festéket, fűződrót, matricaport s minden egyéb nyomdai anyagot.

Horvát Lajos grafikai szaküzlet Budapest VI. ker., Aréna út 80. Telefon József 32-03. Az ország egyik legnagyobb grafikai gépraktára. Javításokat szavatosság mellett vállal.

Pusztafi Zsigmond grafikai szaküzlet Budapest V. Tátra uca 6. Gépek, szerelvények, anyagok és festékek raktára. Elsőrangú képviselők. Teljes nyomdai berendezések szállítását is vállalja. Telefon 31-43.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII. Rákóczi tér 2. Telefon József 48-12. Új, használt és javított kő- és könyvnyomdai, könyvkötészeti gépekből s egyéb felszerelésekből, anyagokból nagy raktárt tart.

Hengeranyag

Berger és Wirth kő- és könyvnyomdai festékgyár, hengeröntőde Budapest IX. Márton uca 19. Hengeröntést vállal a legjobb anyagból. Jobb és olcsóbb a házi öntésnél. Telefon József 6-35.

Freund-Barát-féle papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V. Akadémia uca 3. Telefon 82-35.

Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest V. Csáky uca 49. (Bejárát Wahrmann uca 16.) Telefon 21-91.

Lorilleux Ch. és Társa, a világ legrégibb és legnagyobb nyomdai festékgyára, hengeranyaggyár és hengeröntőde. Iroda Budapest IV. Ferenc József rakpart 27. Gyár Budafokon. Telefon 37-58 és 83-29.

Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest VIII. Rákóczi tér 2. Telefon József 48-12.

Könyvkötészet

Ad. Alt Fachgeschäft, Zürich 7. Treichlerstr. 5. Vásznon könyvkötészetek, nyomdak és dobozgyárak részére *Freund-Barát-féle* papírnagykereskedés és grafikai szaküzlet Budapest V. Akadémia uca 3. Telefon 82-35.

Fuchs Dávid grafikai szaküzlet Budapest V. Csáky uca 49. (Bejárát Wahrmann uca 16.) Telefon 21-91.

Moskowitz Emil Budapest V. Klotild uca 22. Grafikai textil, könyvkötővászónak és papírok. Telefon 2-23, 165-25 és 191-34.

K l i s é k

Sokszorosító ipar rt. Budapest VIII. Tisza Kál-mán tér 6. Telefon József 2-85.

HORVÁT LAJOS
GRAFIKAI SZAKÜZLETE R-T
BUDAPEST

Szállít azonnal raktárról teljes
**KÖNYVNYOMDAI, KÖNYVOMDALI,
KÖNYVKÖTÉSZETI, DOBOZGYÁRI**
berendezéseket és mindennemű szerelvényeket
Gépek javítása szavatosság mellett

IRODA ÉS RAKTÁR: VII. ARÉNA ÚT 80
TELEFÓN: JÓZSEF 32-03
GYÁRTELEP: III. FÉNYES ELEK UCCA 4
TELEFÓN 121-38

KALLINA ZDENKO
GRAFIKAI SZAKÜZLET
Budapest VIII, Mátyás-tér 16
TELEFONSZÁM JÓZSEF 14-16

Litográfiai, kő- és offsetnyomás részére
speciális beszerzési forrás. Könyvnyomdai gépek,
fűződrót, gyorssajtó- és rotációs-szalagok raktára. A Leip-
ziger Schnellpressenfabrik, a Farbenfabrik Otto Baer
Radebeul-Dresden és August Fomm könyvkötészeti
gépgyár Leipzig-Reudnitz képviselője.

Állandó nagy gépraktár. Az összes gépek
és felszerelések papíripari szakmák
részére, új és használt álla-
potban, jótállás mellett

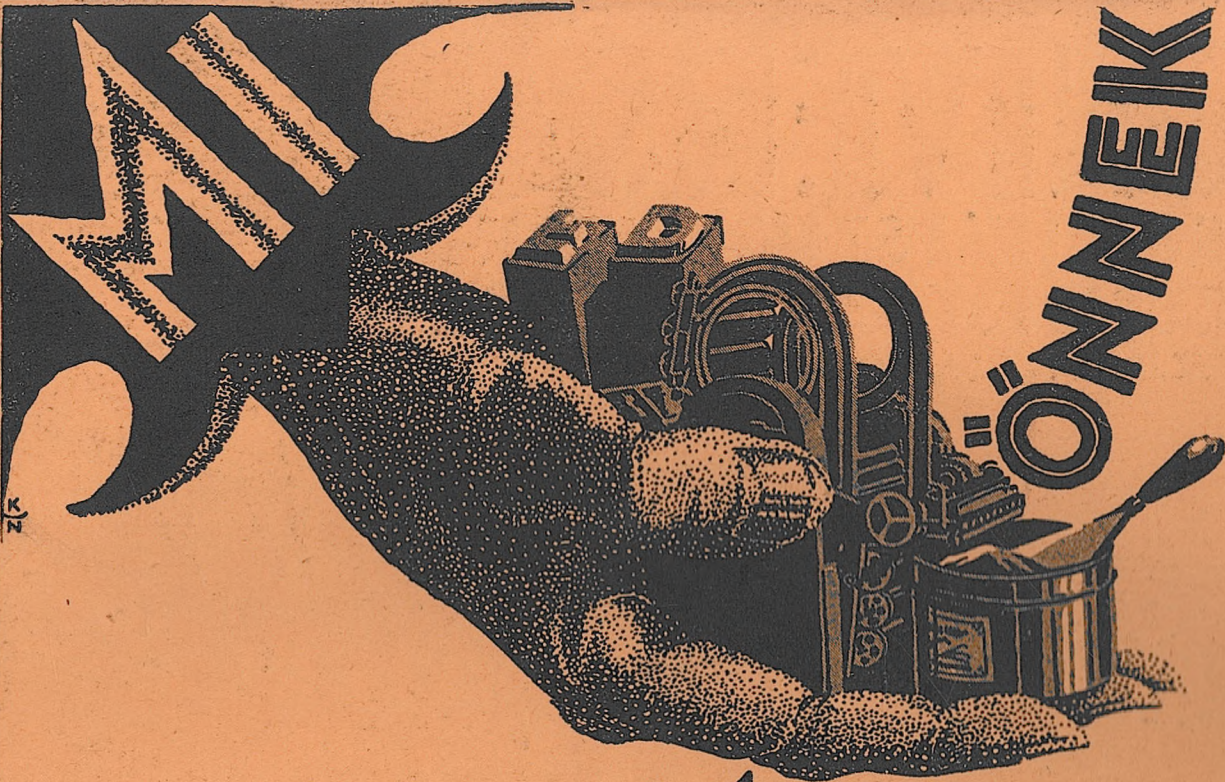
48 TELEFÓN
JÓZSEF 12

GÉP
BETŰ
FESTÉK

GRAFIKAI
SZAKÜZLET
RÉSZV.-TÁRS.
BUDAPEST
RÁKÓCI TÉR 2
BEJÁRAT VIII. KERÜLET.
SALÉTRÓM UCCA 2. SZÁM

Jó festékek
Mindennemű felszerelési tárgyak
A legjobb és legnevesebb cégek képviselői

NYUJTJUK
 ELŐNYÖS BEVÁSÁRLÁSAINK FOLYTÁN
 A LEGVERSENYPÉSEBB ÁRAKAT

KÖNYVNYOMDAI · LITOGRAFIAI · KÖNYVKÖTÉSZETI · DOBOZGYÁRI
GÉPEK · BETŰK · FESTEKEK
 ÉS · FELSZERELÉSEK · VÉTELÉNÉL

FVCHS · DÁVID

GRAFIKAI · SZAKÜZLET · BUDAPEST · V. C4 & KY ·
 UTCA · 49 · BEJÁRAT · WAHRMANN · U · 16 · TELEFON 21-91
 ÜZEMEN · KIVÜL · ÁLLÓ · GÉPEIT · ANYAGOKRA · ELŐNYÖS · FELTÉTELEK
 MELLETT · BECSERÉLJÜK ↙ NE · MULAZZA · EL · AJÁNLATOT · KÉRNI!

UNIVERSAL

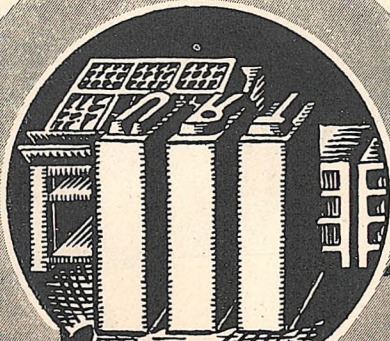
GRAFIKAI SZAKÜZLET RT
BUDAPEST, RÁKÓCZI TÉR 2
(BEJÁRAT: VIII, SALÉTRÓM-U.2)

GÉP

SCHNELLPRESSENFABRIK
FRANKENTHAL (ALBERT
& CIE ACT-GES) VEZÉR-
KÉPVISELETE

★
TELEFON
JÓZSEF
48-12
★

BETŰ

★
ELSŐ MAGYAR BETŰÖNTŐDE
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
ÉS A SCHRIFTGESELLSCHAFT VEZÉR-
KÉPVISELETE MAGYARORSZÁG ÉS BALKÁN RÉSZÉRE
★

FESTÉK

DR. GUSTAW WICKE BERLIN
GYÁRTMÁNYAINAK
RAKTÁRA

ALLANDÓ NAGY GÉPRAKTÁR
AZ ÖSSZES PAPIRIPARI
SZAKMÁK RÉSZÉRE ÚJ ÉS
HASZNÁLT ÁLLAPOTBAN
JÓTÁLLÁS MELLETT
MINDENMŰ FELSZERE-
LÉSI TÁRGYAK JÓ FESTÉKEK

Magyar Grafika

A

grafikai iparágak fejlesztését szolgáló folyóirat

Szerkeszti és kiadja: *Biró Miklós*

Budapest, 1923 március hó

Előfizetési díj fél évre 1200 korona. Egyes szám ára 240

korona. Romániában 20 lei.

Jugoszláviában 12 dinár.

Szlovenszókban 6 č korona.

Hirdetések cicerósoranként

120 korona, mely díj a mi-

nimális nyomtatványtarifa

esetleges drágulásával azo-

nös százalékkal emelkedik

IV. évfolyam. Megjelenik június és július hó kivételével hónaponként egyszer. Felelős szerkesztő Wanko Vilmos. Főmunkatárs Kun Mihály és Novák László. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest VI. Aradi uca 8. sz. Telefonszámok: 92-70, 23-45 és 98-70

A NEGYEDIK ÉVFOLYAM III. SZÁMÁNAK TARTALMA: *László Dezső*: Pogány Willy — *Jaschik Álmos*: Pogány Willy a grafikus (13 illusztrációval) — *Herzog S.*: A szedőgépek betűi — *Wanko Vilmos*: Díszítőanyagaink változatos kihasználása (8 melléklet 17 példával) — *Löwy Salamon*: Levél a lipcei vásárról (4 illusztrációval) — *Bálint Aladár*: Fémek Beck Vilmos emlékkiállítására — *Robertson* fotográfiai szedőgépe (2 ábrával) — *Apró közlemények főcímei*: Nyomatás — Tömöntés — Könyvekről — Szakoktatás — Kiállítás — Művészet — Feljegyzések — Szakirodalom — Kritika — Üzenetek — Nyolc melléklet

POGÁNY WILLY

ÍRTA LÁSZLÓ DEZSŐ

Pogány Willy 1882-ben Szegeden született. Atyját korán vesztvén el, az élet sanyarúságaival már gyermekkorában meg kellett ismerkednie. Hogy özvegy édesanyja sorsán könnyítsen, házitanítóskodott. Mindig volt 3—4 (nálánál többnyire idősebb) tanítványa.

A gondolkodó, de egyébként vidám természetű gyermek a szépnek megfigyelésében nagyon el tudott mélyedni. Hetedik esztendőskorában egyszer kalap nélkül került haza az iskolából. Édesanyja kérdésére elmondta, hogy sokáig elnézegette egy magas ház homlokzatát; valószínűleg akkor eshetett le a kalap a fejéről. Sokat olvasott. A nagy filozófusok munkái és a világirodalom egyéb remekei voltak kedvenc olvasmánya tárgyai. Rajzoló tehetsége már zsenge gyermekkorában megnyilvánult. Alig volt négy éves, midőn a padlón kiterített ujság szélére hason fekve rajzolgatta a nyomtatott betűket. Ábrázolási képessége pazarul ontott állat-, táj- és csataképein, valamint a gyermek fantáziáját foglalkoztató tündérképein nem egyszer meglepő és sokat ígérő formában nyert kifejezést. A jeles real-

iskolai tanulót gépészmérnöknek szánták. De művészi elhivatottsága ott virágozott lelke mélyén már születésekor és azt sem elnyomni, sem mellékutakra vezetni nem lehetett.

Középiskoláinak elvégzése után környezetének és tanárainak nem csekély meglepetésére — a műegyetem helyett — a mintarajziskolába iratkozott be, ahol tanárai hamar felismerték kiváló tehetségét és ösztöndíjra is ajánlották. De Pogány nem bírta ki az iskola fegyelmét. Csak ritkán tévedt be osztályába és akkor is többnyire mások rajzait javítgatta. Az elméleti tantárgyakra — az anatómiát kivéve — egyáltalán nem járt el: Tulajdonképpen mestere ilyenformán — a nagy természetén kívül — sohasem volt. Rövid idő múlva nemcsak az akadémia padjai, hanem a haza határai is szűkek lettek számára.

Ezerkilencszázkettőben elkészítette *Del Medico* Ágoston arkéjét és az ezért kapott pénzzel zsebében útra kerekedett. Ellenállhatatlan vágytól ösztönözve bizonyára azért indult el a nagyvilágba, mert zsenije nyilván megsejditette, hogy a kultúra világcentrumaiban kell ke-

Pogány Willy illusztrációja
Richard Wagner „Parsifal” című művéhez. Eredetije négyszínnyomat

resnie és megtalálnia a fejlődés és érvényesülés utait. Párizsba utazott, remélve, hogy bekerülhet a Julián-akadémiába.

Pogány a világvárosban csakhamar a legkritikusabb helyzetben találta magát. Ami csekély pénze volt, elfogyott. Murger »Bohémélet«-ében vázolt nélkülözések között élt. Nem csüggedt. Művészi portrét festett a szabónak egy nadrágért. A fűszeresnek díszes cégtáblát néhány napi élelemért. Később — megösmelkedvén a francia főváros irányadó köreivel, amiben eladdig a francia nyelv hiányos ösmere is gátolta — kedvenc karikatúristája lett a párizsi élclapoknak, első sorban a világszerte ösmert *Le Rire*-nek. Közben komolyabb elmerülést igénylő művészi dolgokkal is foglalkozott. Ekkor már haza is küldhetett kisebb-nagyobb összegeket.

Két esztendei Párizsban való tartózkodás után Londonba költözött. Itt gyors tempóban Anglia egyik legünnepelebb könyvillusztrátorává küzdötte fel magát.

Az angol és amerikai sajtó a legnagyobb elismeréssel méltatta egy-egy újabb alkotását.

»... Kevés olyan sokoldalú és tökéletes művész akad — írja Royal Cortissoz az *Art Review* (Művészeti Szemle) című jeles művészeti folyó-

iratban — mint Pogány Willy. Ő egy dióhéjban csodás, lenyűgöző dolgokat tud teremteni, noha művészete éppen nem dióhéjba való. Pogány véréből fakadnak azok a nagyszerű ábrázolások, amelyek annyira elbűvölik a szemlélőt. Az ő művészi lelkének igen nagyoknak kell lennie, mert nagyobb szabású önálló alkotásai mellett gyönyörű képeivel számos könyvnek adott elévülhetetlen művészi becset. Pogány nem ismer technikai nehézségeket. Ebben rejlik magyarázata termékenységének. Ő képes mindennap újra meg újra megifjodni. Innen az ő sokoldalúsága. Emellett egy morzsája sem vész el a harmincnyolc éves zseni egyéniségének, a magyar róna szülöttének.«

És e műbírálnak igaza van.

Lehetne-e is ez másképpen olyan embernél, aki miután a londoni *Author's Club* (Írók Köre) egyik estélyén általános meglepetést keltő, kíméletlen bírálatot mondott az olyan írókról, akik a közönség intelligenciáját semmibe sem veszik, plasztikus rövidséggel ekképpen adott kifejezést a művészetről való hitvallásának:

»... Az igazi művész sohasem törődik azzal, hogy alkotása beválik-e üzletileg vagy sem. Aki az üzleti célt tartja szem előtt, az megmerevíti (stereotipálja) a mesterségét.«

A szakadatlan sikerek nem tudták elnyomni a magyar ember lelkében mindjobban erőt vett honvágyat. Elhatározta, hogy hazajön Budapestre és minden erejét a hazai képzőművészet szolgálataiba fogja állítani.

A sors megghiúsította szándékát. Éppen midőn tervét végre akarta hajtani, kiütött a világháború és neki, mint magyar honosnak, Amerikába kellett költöznie.

New Yorkban hamar megcsinálta művészi karrierjét; hiszen őt az Egyesült Államokban már jóval előbb megelőzte művészi hírneve.

Pogány az Újvilágban kiterjesztette művészi tevékenységének határait. Díszlet- és jelmeztervezője a világhírű *Metropolitan Opera House*-nak. Elsőrangú portréfestő és páratlanul gazdag skálájú könyvillusztrátor. E sokoldalú művészi tevékenysége mellett a monumentális képírás terén is nagyszerű műveket alkotott.

Ő festette az 1920-ban megnyílt newyorki *Népház* (*People's House*) freskóit, mely alkalomból az amerikai közönség és sajtó egyaránt lelkesen ünnepelte.

A newyorki *Tribune* például behatóan fog-

lalkozván Pogánynak ez alkotásával, végül ezeket mondja: »... Nagy Triptichonja az emberi lélek három régióját ábrázolja szimbólikusan. Ezek a lélekemelő képek a People's House falán Pogány Willy dicsőségét fogják állandóan hirdetni. Hálásak vagyunk a művésznek ezért a fenkölt alkotásáért. E szentély látogatóit üdvözlőnk kell. Ők e hajlékba lépve nagy művészi alkotásban lelhetik gyönyörűségüket.«

A *Theatre Magazin* többek közt ezeket mondja: »... Pogány Willy, a freskófestő, meglepő eredetiséggel, gazdag képzelettel és hatalmas alkotó erővel van megáldva. Három óriási, allegorikus freskón az ember fejlődését mutatja be. A Triptichon három remek képét dekoratív virágmintás füzér fogja át egyetlen folytatólagos egésszé. E füzér páratlanul szép virágait a művész hazájának, Magyarországnak népművészetéből, a pazar és csodás hímzésekről és festett ládák dekoratív virágmotívumairól vette. A nemes koncepciójú freskók a Nép történetét ábrázolják, ezért helyénvalónak tartotta, hogy a Nép művészetét is alkalmazza rajtuk. Pogány képeinek egy része Budapest, Bécs, Párizs, London, Hága és New York magángyűjteményeiben és a budapesti szépművészeti múzeum grafikai osztályában található. A művész számos első díjat nyert. Többek közt Budapesten (kétszer), Leipzigban, Sanfranciskóban (a Panama-Pacific kiállítás alkalmával) stb.«

Legújabbán a rendeltetésének mult évi november havában nagy ünnepélyességgel átadott és gyermekszínházzal kapcsolatos newyorki *Gyermekotthon* (Children's Home) remekbe festett freskói kerültek ki művészi keze alól.

Pogány Willy zsenije most áll teremtő erejének zenitjén, úgy, hogy joggal várhatunk tőle

Pogány Willy illusztrációja
Richard Wagner „Parsifal” című művéhez. Eredeti je négyszínnyomat

még szebbnél-szebb, monumentális, maradandó becsű alkotásokat.

Nem fejezhetem be ezt az életrajzi vázlatot anélkül, hogy föl ne jegyezném Amerika ez idő szerint népszerű magyar művészéről, hogy New Yorkba érkező magyar honfitársainak testvéri szeretettel és buzgón iparkodik az Újvilágban való boldogulhatásra a kezdet nehézségeit megkönnyíteni. Segítségére van e tekintetben Sarkadi Leó (Sarkadi Aladár, a jeles és népszerű magyar színművész testvéröccse), a művész gyermekkori iskolatársa, az idegenben hűséges barát, titkár és igazgató Pogány Willy környezetében.

POGÁNY WILLY, A GRAFIKUS

ÍRTA JASCHIK ÁLMOS

Kis országok külföldön élő művészeinek közös sorsa, hogy nevük legtöbbször művészetüktől függetlenül válik szállóigévé az otthon provinciális atmoszférájában. A jogos nemzeti büszkeség kielése mellett nagy része van ebben annak a naiv és dédelgető családiasságnak, amely minden polgári társadalomnak természetrajzi jellemvonása, amely nem bírál és nem mérlegel, hanem adott ténynek fogadva el a külföldi sikerekkel szentesített hírnevet, a művésszel

szemben érzett kötelezettségének kényelmesebb részét vállalja: a hírnévnek — hogy így mondjuk — érzelmi ellenjegyzését. És minél elszigeteltebb valamely társadalomnak a kulturális fejlődése, minél fejletlenebb a kulturális önérzete, annál plasztikusabban domborodnak ki jellemében ezek az alapjában véve kedves, patriarkális, de felszínes tulajdonságok. Munkácsy Mihályt, a világsiker magyar művészt ünnepelhettké sippal-dobbal a hivatalos körök, zárandokolhatott

rengeteg vásznai elé az áhítatos magyar közönség, de mi, akkor még gyerekek, akik apánk kezébe kapaszkodva ott állottunk a képóriások elé felvonuló zarándokcsapatban, mégis csak arra emlékszünk vissza, hogy a tömegben legsűrűbben felhangzó szó, az »asztalosinas« volt. Munkácsynak előbb Lieb Miskává kellett lennie, hogy a hazai szívekbe vezető egyetlen utat, a kipróbált jó öreg romantika útját megtalálja. És Munkácsy óta minden művésznünk külföldi sikerének hazai visszhangjában megtaláljuk ezeket a romantikus mellékszöveget. László Fülöpöt az tette ismertté, hogy pápákat, királyokat és főurakat festett és londoni sikereit is a főúri előkelőség romantikája tartotta a köztudat felszínén, ugyanaz, amiért a Beniczky és Courths-Mahler regényei ma Budapest legkapósabb olvasmányai.

Pogány Willy neve akkor érkezett el hozzánk, amikor itt az illusztrált, képes díszkiadások a kivételes nyomdatechnikai szenzációk közé tartoztak és ilyenek látása egy elérhetetlen magasságban ragyogó könyvkultúra álmát varázsolta a szívekbe. A színes illusztrációk iránt különösen fogékony átlagizlés megszerült attól a gondolattól, hogy egy könyvnek minden ötödik lapjáról szórakoztató színes képek beszéljenek hozzá a naturalisztikus formák könnyen érthető dialektusában és ébren tartásuk benne az olvasmány mesehangulatát.

S ahogy a 90-es évek közfelfogása Munkácsyban

Pogány Willy illusztrációja „Gulliver utazásai” című ifjúsági könyvhöz. Eredetije négyszínnyomat

a művészpálya megbékítő szimbólumát látta, az existenciális tekintetben rosszhírnűnek bélyegzett »bohémélet«-nek karrierre lendülését, s egyúttal azt a mértékegységet, amellyel a mások művészetét mérte, úgy Pogány Willy neve ma az »angol könyvek szép illusztrációk, szép jövedelem« stb. képzeletével egy személytelen fogalom sűrűsödött, amelyben a mai közfelfogás polgári része a grafikus pálya egyedüli célját és értelmét látja. Mindkét esetben kiütözik a kicsinyes és alacsonyjárású gondolkodásnak kényelmi oldala is; távozz tőlünk, hogy megbecsüljünk, erdij idegen országba, idegen kultúrát szolgálni, hogy bizonyíthassuk hozzád való ragaszkodásunkat. Légy naggyá, híressé másutt, mi majd addig büszkék leszünk rád.

Pogány Willyt is büszkeséggel és örömmel vallja a magáénak a magyar kultúra, amit különben már 11 évvel ezelőtt is bizonyított, amikor az akvarelisták műcsarnokbeli kiállítására beküldött, 23 képből álló kollekcióját állami díjjal tüntette ki. Nevét már előbb ismerték, munkáival — úgy tudom — akkor állott először szemtől-szembe a hálás közönség. Természetes, hogy nagy sikere volt. Természetes, nemcsak azért, mert képei és rajzai angol kiadványok részére készültek, hanem mert az a stílus, amelyet képviseltek, a romantikára mindig hajló közízlést az egész világon meghódította. Nem Pogány Willy művészete volt az, amelyet közönségünk annak idején oly meglepetéssel ünnepelt és azóta ünnepel, hanem az angol akvarelistáknak világhódításra született, félig naturalisztikus, félig fantasztikus festői felfogása, mely megejtő stílusban szólaltatja meg a közérthető hangulattípusokat, mely a »mosott« akvareltechnika lágy, néha túllágy tolmácsolásában variálja a »színhangulatok« és kompozíciósémák közhelyeit. A nagyközönség csak a közhelyek iránt fogékony. És minél anyagiasabb egy társadalom világnézete, annál hajlamosabb a romantikus ellágyulásokra. Minél kimerültebb valamely társadalom kultúrája, annál kevésbé bírja el a nyugtalanító, elmélyedésre kényszerítő művészi élményeket; és minthogy a római világ letűnése óta a világnézet és az életforma elanyagiasodásának okozatszerű tünete a kulturális aktivitás lelohadása, mindenütt és mindenkor, adott esetben Angliában, ki kellett váltódnia egy ilyen élménytelen hangulatművészetnek, melynek egyedüli célja a szórakoztatás. Ami az összes angol akvareleknek azt a bizonyos ízközösséget megadja, az lényegében technikai modor, fogások iskolás bravúrja, amelyek minden esetben annyifélek, ahányféle típusa van a polgárságot nyert témáknak és hangulatoknak. Aki életében csak egyszer próbált akvarelt festeni, az máris megtanulta, hogy ez a technika mint technika is külön kérdés, hogy közlőképessége olyan gazdag és engedékenysége oly nagyfokú, hogy ezt feltétlenül alá kell rendelnie vagy a formának, vagy a kompozíciónak, vagy az irodalmi értelemben vett témának. Az utóbbi eset az, amikor a technika a formával és kompozícióval egyenértékű tényezője lesz a képnek. Tizenegy évvel ezelőtt még törhetetlenül élt a naturalizmus művészi hitvallása,

ami tekintettel az akkori Európa materialisztikus világnézetének biztonságerzetére, eléggé érthető is. Érthető volt tehát az is, hogy az a közönség, mely az impresszionista művészetben mindig a művész egyéni színvagy formaélményeit kapta, fokozott szimpátiával fogadta az illusztráció címén szereplő genréképeket. Itt kapta meg azt a bizonyos irodalmi témát, amelyet a verőfényes nagybányai szénakazlakon — valljuk be — mégis csak nélkülözött: itt kiélhette a maga kis romantikáját anélkül, hogy vétett volna egy uralmon lévő művészi világnézet ellen. A »napsütéses hóolvadás«-ért, vagy a »fekvő akt«-ért lelkesedett a fórumon, Dulac hangulatos akvarelmesein elábrándozott otthon, a pamlag sarkában. A kecske és káposzta egyformán jól jártak, sőt fölöttébb jól jártak, mert Dulacról tudni, Dulacot »szeretni« nem tartozott akkor sem a kompromittáló vallomások közé.

Pogány Willyt a Dulacok és Rackhamek kiedzett, kiforrott, modoros angol stílusa fogadta Londonban. Festett is az övékkel technikailag egyenértékű képeket, mert festenie *kell*tt. Az az ezerfejű gyerek, amelynek kiszolgálásából élnek az angol kiadók is, megmondotta mit akar: hangulatot akar, szép képeskönyvet akar, szórakozni akar. Az ezerfejű angol gyerek gazdag volt, ő szép és drága könyvet akart, mutatósat, nagyon szórakoztatót. Sok rajz, sok cifraság, sok színes képcske legyen benne, mert ő egész nap sokat dolgozik, ő egész nap komoly életet él, ő a pénzéért olyasmit akar, ami elhitesse vele, hogy mennyire szereti a szépet, mennyire rajong a művészetért. Az ő szalónja vagy könyvszekrénye maga is műremek, oda finom kötésű könyvre van szüksége: ha könyvet ajándékoz valakinek, az ne akárhogy reprezentálja gazdája bőkezűségét, hanem úgy, hogy annak híre menjen.

Szegény országban nehéz élete van a művésznek, de félszázad óta a gazdag országokban sem könnyű. Ember legyen a talpán, akit a nagy jövedelem vágya nem fog a disznófejű nagyúr kocsija elé. Aki nem adja fel művészetét és meggyőződését, hogy a gombamódon szaporodó művészetpolitikai érdekcsoportok hatalmi céljait szolgálja protekcióért, meg egy kis kürt-harsogásért. Aki nem csap fel forradalmárnak azért, mert az ellenforradalmárok kiközösítették maguk közül.

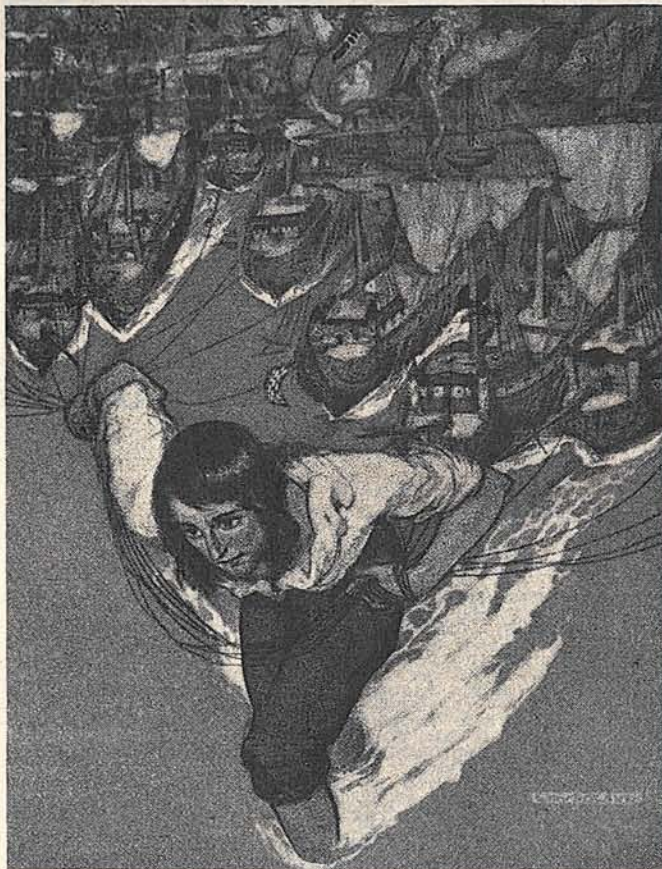
Pogány Willy művészegyéniségének ez a legmarkánsabb és legszebb vonása. Nem olvadt bele az angol képgrafika sablonjába: festő maradt, vérbeli piktor, aki a színek finom ritmusával komponál, és színkompozíciós ereje megragad még ott is, ahol a kitűzött téma minden nem művészt banalításokra csábított volna. A forma az ő képein színekre bomlik és a színek sejtelmes tónusa alatt válik kompozíciónak tartó elemévé. Nem analizál. Nem keresi a formák belső szerkezetét, a formát mint naturalisztikus adottságot fogja fel, melyhez semmi hozzáfűzni valója nincs, de ez a tárgyilagosság szinte észrevétlenül húzódik meg a hallatlanul erőteljes színkompozíció mögött.

Pogány Willyt, amint az életrajza is meséli és nagy méretű falfestményei is dokumentálják, festői problémák foglalkoztatják. A könyv művészetének szigorúbb tipografiájába ideje és alkalmá sem lehetett elmélyedni,

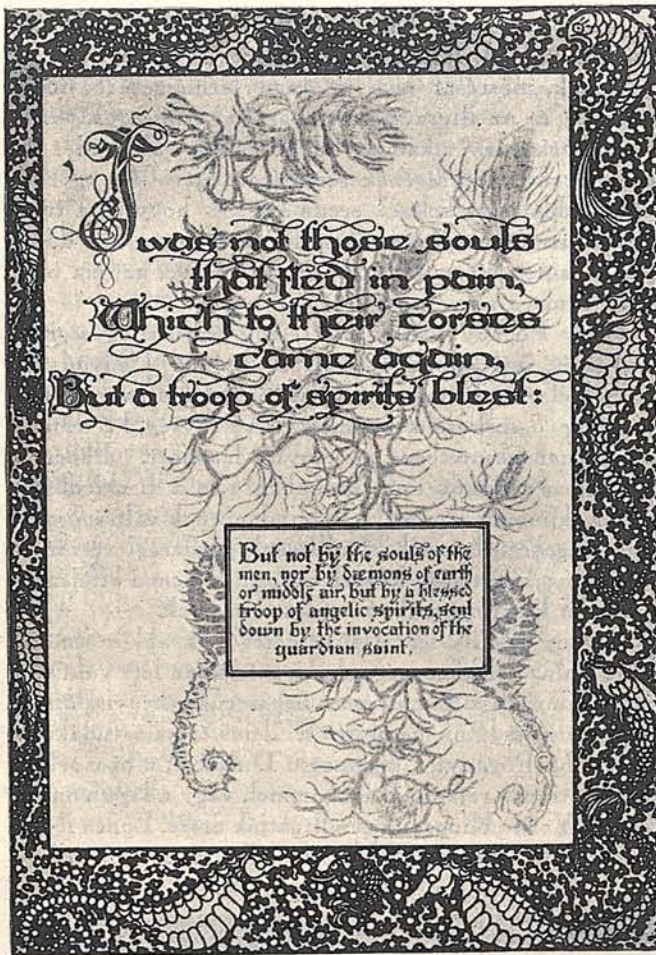
mert azok a gazdag díszkiadások, melyeket képekkel és könyvdíszekkel látott el, egyrészt kéziratos stílust imitálnak, másrészt nem is olyan természetűek, hogy a szöveg és az illusztráció tipografiai stílus egységének kidomborítására alkalmat adtak volna. A szedés és a kép grafikai egységének szigorított hitvallása egyébként újabb átértékelések eredménye és hogy ez a tradicionálisra épített stílusfelfogás hogyan fog dönteni a színes képmelléletek sorsára nézve, azt ma még talán ő maga sem tudja.

Hogy Pogány Willy *érezte* egy grafikai egységnek szükségét, azt éppen a kéziratos utánzó kiadványok árulják el: nyilván a rajzoló művészt tartotta a szöveg és a kép összekötő kapcsának. Az egység, ha nem is tipografiai tekintetben, így tényleg létrejött. Ebben a kérdésben a döntő szót különben sem a díszkiadások fogják kimondani, amelyek mindenütt kiváltságosabb lehetőségeket élveznek előállításuk gazdasági részének kisebb megkötöttsége következtében, hanem a kifejezett nyomdai készítmények, a szedett könyvek.

Pogány Willy igazi művészetét csak akkor ismerhette volna fel közönségünk, ha módjában lett volna az angol könyvdíszítő művészet népszerűbb képviselőit is megismerni és látni, mennyire felületes és naiv tudákoság az, ha Pogányt a japanizáló Dulaccal, a boszorkányos rutinnal rajzoló Rackhammel, vagy a lágy vonaltónusú Yessie Kinggel hasonlítgatják össze. Éppen ilyen naivitás, ha Pogány Willy színeibe és ornamentiká-

Pogány Willy illusztrációja „Gulliver utazásai” című ifjúsági könyvhöz. Eredetije négyszínnyomat

Pogány Willy:
Szövegoldal a „The Rime of the Ancient Mariner” című műhöz

jába a honi rögök ösművészetét akarja valaki bele-magyarázni. Hogy sűrűn szerepelnek könyvdíszzeiben a közismert magyar szűrhimzéseknek világszerte elterjedt formaelemei, az legfeljebb annak a bizonyítéka, hogy frissebb, fiatalabb művésztemperamentuma úgy Wal-

ter Crane gótizáló naturalisztikus motívumaitól, mint Morrisék szintén naturalisztikus, de önkényesebb ritmikára transzponált formáitól ösztönszerűen idegenkedett. És hogy ezek után az emlékében élő magyar népművészet akkor divatos formaváltozatait használta kútforrásul, az ismét csak egészséges művészösztöne és választékos ízlése mellett bizonyít. Ma már ezek a formák is átértékelődtek és tudjuk azóta azt is, hogy népművészetünk formakincsébe tudományos rajzi kalligráfiával belekontárkodni nem szabad; a mult század végén azonban ez még nem volt bűn, hanem analízáló, kereső experimentum, amely negatív példákkal tisztázta népművészetünk formáinak szerkezeti és tartalmi lényegét.

Mindez azonban másodrendű kérdés Pogány Willy művészetében. Ő mindenekelőtt gazdag invenciójú kolorista, akiben a tárgy megválasztását a színkompozíciók döntik el s aki színes marad és színkompozíciót ad még fekete-fehér tusrajzaiban is. A mögötte álló fotokémiai és tipografiai felkészültség tette igazán illusztráló művésszé, mert aránylag híven, a mi viszonyainkhoz képest pedig csodálatos hűséggel és finomsággal tudta megszólaltatni mesélő tollát és ecsetjét.

Szomorú helyzetkép, hogy a nagy kolorista műveit csak színtelen autotípiákkal tudjuk tolmácsolni s így csak a tónusdifferenciákból tudja az elképzelés az eredeti festmények színkompozícióját rekonstruálni.

De még ennél is szomorúbb, hogy Pogány Willyt csak tizenegy évvel beérkezése után lehet a magyar közönségnek bemutatni. Nagyot fordult azóta a világ kereke, minálunk különösen nagyot. Új művészet ökölcspásai alatt döngenek a kapuk, egy új világnézet hozza azt magával. Fojtott izgalmú, nehéz órákban lapozzuk Pogány Willy derűs képeskönyveit és elfog valami meleg, csendes meghatottság, éppen olyan, mintha csak régmult dolgokra emlékeznénk vissza. És ugyanakkor fölzakatol bennünk a kérdés, hogy vajjon a romantika Pogány Willyjét merre lendíti majd a jövőbe rohanó orkán?

A SZEDŐGÉPEK BETŰI

Í R T A H E R Z O G S.

A könyvnyomtatás technikájának a fejlődése szakmánk minden ágazatára kiterjed és így természetesen nem hagyja érintetlenül a szedőgépek betűképét sem. Eleintén erre nem fektettek súlyt a szedőgépgyárak, ebben a tekintetben nem is merültek fel különös igények sem. Csupán napilapokat szedtek az első gépeken, ehhez a munkához pedig eléggé megfelelt a legegyszerűbb kenyérbetű is. De amikor a szedőgépek a könyveket előállító nyomdába is utat törtek maguknak, igények támadtak a különböző metszésű betűk iránt is. Ezeket az igényeket elsősorban a betűöntődék ébresztették fel, amelyek úgy versenyeztek a szedőgépgyárakkal, hogy szebbnél szebb, művészebbnél művészebb metszésű betűket vittek a piacra.

A gépgyárak sem hagyták magukat és műtermekben a legjobb tervezőket, betűrajzolókat és betűvésőket alkalmazták, hogy ebben a tekintetben is kiállják a versenyt a betűöntődékekkel. Ma már — mint tudjuk — a szép betűk sokasága mellett díszítő-, körzet- és léniaanyagokat is nagy választékban állíthatnak elő szedőgépeken. A szedőgépgyárak betűmintái kötetekre rúgnak. Szerződéses viszonyban vannak ezenkívül a híresebb betűöntődékekkel, hogy azoknak kézi betűit is matricáikba vészhessék. A *Linotype* gyár például nagyrészt a D. Stempel frankfurti betűöntőde sokféle mintáit vásárolta meg és biztosította magának, míg a *Typograph* a Schelter és Giesecke, a Klinkhardt, a Genzsch és Heyse, a Klingspor testvérek és a többi

betűöntödei cégekkel van üzleti összeköttetésben, úgy-hogy nyelvtanokat, szótárakat, lexikonokat, költeményeket, matematikai és egyéb műveket szednek ma már két-hárombetűs matricákkal ellátott gépeken.

A *Linotype* összes matricáit a majna-frankfurti D. Stempel-féle betűöntöde készíti. A régebben használatos betűmetszési mód, mely szerint kézzel vették az ehhez való acélbélyegzőket (patricákat), a szedőgépek matricáinak készítéséhez nem alkalmas. Ehhez gyorsabb eljárásra van szükség, amelyet nagyszerűen oldott meg Benton amerikai technikus, aki olyan gépet konstruált, amellyel a legpontosabban vágathók ki az acélbélyegzők. Ennek a gépnek amellet, hogy kezelése kevésbé gyakorlott kezekre is bízható, az előnye is megvan, hogy ha valamely bélyegző megsérül, azonnal újjal pótolható. A blanko matricák a Mergenthaler gyárban készülnek, azután a Stempel-féle gyárba viszik, ahol a matricákat mintegy 35 különböző speciális mechanikai eljárás segítségével készítik. Bár tömegesen, mégis a legnagyobb pontossággal készíti a frankfurti gyár ezeket a matricákat, amelyek a világ minden táján elterjedt Linotype gépek teljesítőképességét hirdetik.

A *Typograph* matricákat a gépgyár maga készíti saját vésőintézetében. Először természetesen az acélbélyegzőket készítik, melyekkel azután a szedőgép matricáit préselik. A betűk képét, amely sok kis betűfoknál nem több egy milliméternél, eredetileg 75–160-szoros nagyságban rajzolják meg. Ezt a rajzot pantográf segítségével a legnagyobb pontossággal viszik át egy viaszkhuzattal bevont érclapra, miáltal viaszksablont nyernek. Erről galvánéljárással klisék készítenek. A galvánót mindannyiszor felhasználják, ahányszor az illető betűből új bélyegzőre van szükség. Ez a galvánó tulajdonképpen pontos lenyomata a betűnek és mintául szolgál az acélbélyegző készítéséhez. Az acélbélyegzőt ennek a mintának a segítségével a legkomplikáltabb véső- és marógépeken az eredeti nagyságot milliméternyi törtekkel kicsinyítve a szükséges nagyságban beállítva vágja a gép. Az így készült bélyegzőkkel egyengetés, simítás után már előállíthatók a matricák is.

Külön műhelyben készítik a különböző nagyságú (vastagságú és hosszúságú) rézlemezeket, amelyeknek elülső részébe ugyancsak speciális gépek verik bele megfelelő acélbélyegzővel a betűket. A matricákat ezután marógép ezred milliméternyi pontossággal a szükséges vastagságra egyengeti. A méreteket villamos mérőkészülék ellenőrzi. A rézmatricákat tudvalevően acélpálcikákra forrasztják, melyek felső végére mozgatható horgokat szerelnek, hogy ráakaszthassák a kosár vezetődrótfjaira.

A *Monotype* matricákat kizáróan Londonban készítenek. A Monotype gyár bélyegzőmetsző osztályát a műmechanika és géptechnika egyik legnagyobb vívmányának lehet tekinteni. A bélyegzővéső gépek rendkívül komplikáltak és drágák. Leányok kezelik, mert az acélbélyegzők metszése ezeken a gépeken, amelyeket a gyár maga készít, tisztán mechanikai munka. Ha a bélyegző elkészült, akkor mérőkészülékbe

Pogány Willy illusztrációja
a „The Rubaiyat of Omár Khayyám” c. műhöz. Eredetije háromszínyomat

helyezik, amely önműködően táblázatos sorrendben jegyzi fel a méreteket. Ezeket a táblázatokat azután később a matricák egyengetésére és megvizsgálására használják fel. Ha esetleg valamely matrica csak kétezred milliméternyire is nem pontos, eldobják. A Monotype matricákat négyszögletű pálcikákban bronzöntvényből készítik. Ezeket a pálcikákat mintegy betűnagyságnyi egyforma hosszúságra vágják. E kis bronzlemezkek négy sarkát kissé letompítják, egyik oldalába belevésik a gyártási számot, azután géppel kiegyengetik és a megfelelő nagyságra vágják. Ezt követik a többi eljárások, köztük a kúp alakú lyuk és a betű képének a vésése, majd újból gépbe kerülnek a matricák, amely a sarkokat legömbölyíti. A Monotype matricákat minden egyes mechanikai eljárás után ismét és ismét mikroszkópius eszközökkel egyengetik, mert a gyár — nagyon helyesen — abból a szempontból indul ki, hogy a matricákat a legcsekélyebb méretbeli eltérés is használhatatlanná teszi. A préselés mélységét automatikusan ellenőrzi a gép és végül a matrica képét többszörösen megnagyítják, hálóra dobják a matricákat, hogy együttesen minden szempontból újból utánamérhessék. Ha ez a végtelennek látszó munka végre befejeződik, kész a Monotype matricája. A Monotype gyár is valamennyi közhasználatos élő és holt nyelven — a cirillt,

görögöt, hébert is bele értve — gyártja matricáit. A világháború alatt nagy nehézségekbe ütközött a Linotype és a Typograph matricáinak a beszerzése is, de a Monotype részére ez egyáltalán lehetetlen volt, mert Londenal a központi hatalmaknak semmiféle összeköttetésük nem volt, míg pótmatricák gyártása nem nagyon sikerült. Németországban kísérleteztek ezzel, de a gépek és a nyersanyagok hiánya miatt ezek a kísérletek meghiusultak. Csak Nürnbergben volt ezen a téren valamelyes eredmény elérhető, de az ott készített pótmatricákra a németeknek volt szükségük. Dehogyan kaptunk volna ebből mi is.

Az egyes betűfajok szedőgépmatricáinak különös készítési módjának ismertetésébe már a rendelkezésünkre álló szűk tér miatt sem bocsátkozhatunk, csupán fogalmat akartunk nyújtani olvasóinknak arról, hogy milyen körülményes a matricák készítése. Ezek után meg tudjuk érteni azt is, hogy miért olyan drága a szedőgépmatrica. Indokolt tehát, ha az üzemek nagyon féltik a rongálástól. De azért mint a kézi betűk, előbb-utóbb természetesen ezek is elhasználnak, elkopnak. Azonban gondos, szakavatott kezeléssel ezt az időpontot messzire ki lehet tolni. Legközelebb a matricák kezeléséről is elmondunk majd egyet-mást.

DÍSZÍTŐANYAGAINK VÁLTOZATOS KIHASZNÁLÁSA

ELSŐ KÖZLEMÉNY. ÍRTA WANKO VILMOS

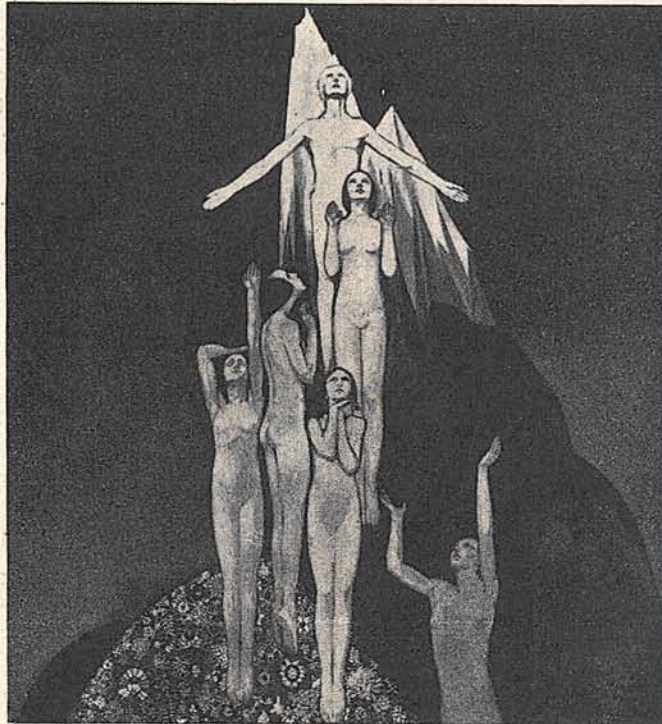
Elapok hasábjain már több ízben foglalkoztam az utolsó évtizedek alatt divatban volt akcidensszedésbeli stílusokkal. Részletesen tárgyaltam és példákkal is illusztráltam a stílusok díszítő és szövegalkotási módjait és formáit. Így utalok a *Magyar Grafika* II. évfolyamának 113–116. oldalain »A nyomda mint a mesterszedő mecénása« cím alatt megjelent közleményre, amelynek 26 példájával az 1886–1915. évek szedésdivatváltozatait illusztráltam. E példákat azután érdekesen egészítik ki az idei *Nyomdász-Évkönyv és Utikalauz*-ban közölt cikkem — (»Stíluskutató az akcidensszedés terén«) — példái, amelyek viszont az utolsó

vonalat a szecessziós irány idejében készült munkáknál húzhatjuk meg.

Az ezen elválasztó vonalon túl helyezett munkák nyomdai díszítőanyagaival ezúttal nem foglalkozom; ennek mi célja sem volna, miután az utóbbi két évtized során nyilvánvalóvá vált, hogy a nyomdai akcidensszedésnek a kereskedelmi grafika nyomdokain kell haladnia; már pedig az bizonyos, hogy az előbb megjelölt időszakban kereskedelmi grafikáról még nem igen lehetett szó s valószínűleg ez az oka annak, hogy ezen évek nyomdai díszítőanyagai stílusosság szempontjából a legenyhébb kritikát sem bírják ki.

évtized — javarészt háborús és forradalmi esztendők — különböző szedésdivatjait tükröztetik vissza.

Újabb szemlélet tartva e két közlemény illusztrációi felett, azokat — tisztán nyomdai díszítőanyagok szempontjából — két csoportra oszthatjuk. Az első csoportba azokat a szedéspéldareprodukciókat sorolhatjuk, amelyek díszítő stílusát a betüöntödék díszítménytervezői (legtöbbször rajztanárok és litografusok) diktálták mesterszedő elődeinknek. A második nagyobb csoportba tartoznak azok a munkák, amelyeknek stílusát a nyomtatványok díszítésével hivatásosan foglalkozó grafikusok alkotásai befolyásolták. E két csoport közötti választó-

Pogány Willy freskója
a newyorki Népházból: „A hegy; a mélységből a világosság felé”

Az elválasztó mesgynén innen helyezett díszítőanyagok már szakavatott művészek munkája nyomán keletkeztek és fejlődtek. Ezt a fejlődést — noha nem is tartozik szorosán cikkem tárgyához — röviden mégis vázolom.

A szecessziós körzetek divatjának idejére lehet tenni azt az időpontot, amikor a betüöntödék hivatásos grafikusokat állították a betüöntőipar szolgálatába s ezzel nem is sejtett erejű befolyáshoz jutatták őket az akcidensszedés mindenkor kialakulásában.

Ez a befolyás elsősorban abban nyilvánult meg, hogy a nyomdai anyagok tervezésénél a betű és dísz közöttegyöntetűségre való törekvést helyezték előtérbe. Már a szecessziós

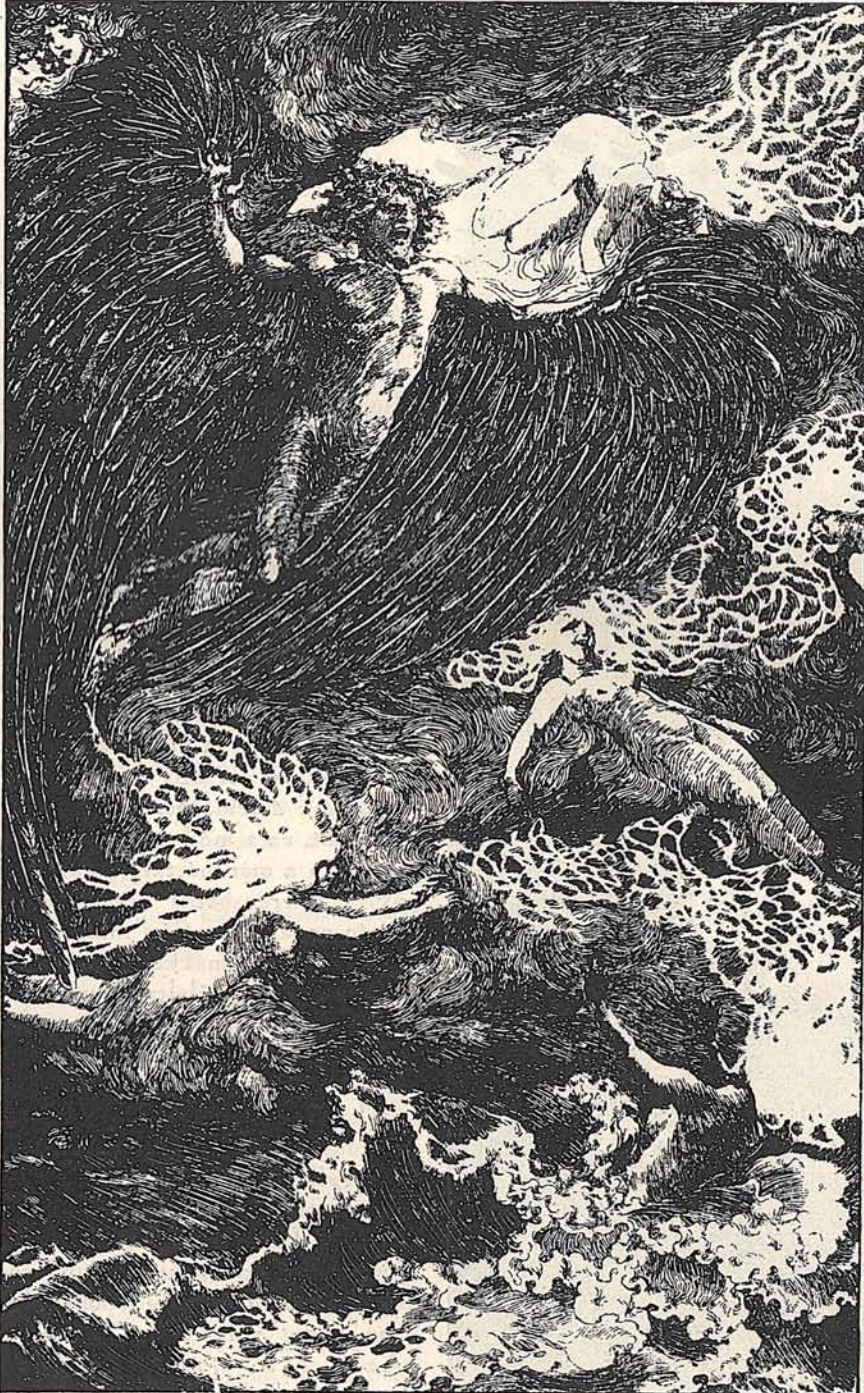
irány idejében is piacra kerülnek a szecessziós iránynak megfelelő betűtípusok. Egy-egy szecessziós körzetnek már megvan a magához illő szecessziós jellegű betűtípusa. A szecessziós irány — mint tudjuk — nem sokáig tartotta magát felszínén, de ez a rövid idő is elegendő volt ama sarkalatos művészi alapelv kikristályozódására, hogy egy-egy nyomtatvány csak akkor szép és stílusos, ha betűje és díszítőanyaga stílus dolgában összhangban áll egymással. Így jöttek létre azután *Eckmann, Patriz, Thiemann, Haiduk, Behwe, Ehmcke, Bernhard* stb. igen szép, egymással harmonizáló betűi és díszei. A kereskedelmi grafikának a

betűöntő s nyomtatóiparok terén való érvényesülésénél még egy jelenségre utalhatok és ez az, hogy a fentebb említett mesgyn túlról átvett díszítőanyagok az úgynevezett kombinációs körzetfajtákból elég gyorsan egyszerű sorkörzetekké alakultak át. Olvasóink bizonyára jól emlékeznek még vissza a Schelter-féle Patriz-Huber körzetekre, vagy a Berthold-féle Ankerkörzetgarnitúrákra s ezekhez hasonló számtalan más sok-sok figurából álló ornamentum készletekre, melyeknek stílusos, vagy legalább is az alkotó művész intenciójának megfelelő, helyes alkalmazása a hozzájuk készített kötetnyi szedés mintakönyvek nyomán nem volt ugyan nehéz feladat, de egyben azzal a hátránnyal is járt, hogy a szedő fantáziáját a körzet alkotójának rabigájába szorította. Ez a körülmény meszersedőink jó né-

hányának kezeit bilincsekben tartván, valóságos megkönnyebbülést hoztak a sorkörzetek, melyeknek egyszerűsége és egyszerű alkalmazási módja ezután fantáziájukat is felszabadította, aminek nyomán azután egyes sorkörzetfigurák önálló és jellegüktől eltérő módon való felhasználása is napirendre került.

Idestova tíz esztendeje, hogy a betűöntődék díszítőanyagai — kevés kivétellel — sorkörzetekből állanak; nagy ritkán kerül ki egy-egy kombinációs körzet a piacra s ez is legtöbbször a sorkörzetfiguráknak különböző kisebb-nagyobb sarok- és közép- (összekötő) figurákkal való kiegészítése révén vált kombinációs körzetté. Egy ilyen körzetgarnitúrából való a 7. példa hálószerű képpel bíró kombinálható körzete. Amint látható, ennek a díszítőanyagnak — a *Schriftguss A.G. F.-M.-Schmuck Nr. 90.* jelzésű díszjeinek alkalmazása egyszerű és mindennapi, de ugyanezen figuráknak szokottól eltérő felhasználása is könnyen lehetővé vált (4. példa).

Sorkörzeteknek szalagalakban vagy frizszerűen való alkalmazása már nem újdonság (2., 3., 6. és 11. példa), de egyszerűségénél fogva ez manapság igen kedvelt módja a nyomtatványékesítésének. Igen jó hatást érhetünk el, ha a modernebb rajzú körzeteket egész egyszerűen alkalmazva alacsony nyomattal kombináljuk, amire az 1., 6., 12. és 17. példák szolgálhatnak mintául. Viszont lehetséges bizonyos sorkörzeteket a tervező művész által megszabott alapfor-

Pogány Willy illusztrációja a „The Rime of the Ancient Mariner” című műhöz. Eredetije feketenyomású, halványzöld keretben

mától eltérőleg is ötletesen felhasználni. Ilyen példa a 6., amelynek oldalszalagjára nyomott sorkörzete eredetileg több figurából áll és ezek váltakozva volnának felhasználandók: így:

A példán azonban a szövegsorok beállítása, illetve ezeknek kapcsolata a keretdíszhöz, a közbeiktatott kisebb darabok kihagyását ajánlották, ami nyilván csak előnyére vált a munkának, mert nyugodtabb összehatást értünk el ily módon. Ugyanezzel az indokkal használtuk fel a 17. példa keretdarabjait is, eltérőleg az eredeti figurakapcsolástól, mely a minta és öntés szerint tulajdonképpen így fest:

A sorkörzeteket felhasználhatjuk különböző geometriai alakban való kombinálásra, amire legjobb példa a 14. szedésminta.

A modern sorkörzetek mellett nagy szerepe van ma már a különböző formájú műtyüreknek és sor-

Pogány Willy illusztrációja a „The Rime of the Ancient Mariner” c. műhöz. Eredetije háromszínyomat

választó ornamendaraboknak s záródíszeknek. Ezeknek felhasználását fedelünkön mutatom be, melynek kompozíciója egyszerű alapformákból indul ki, de a fekete forma vonalas díszítése folytán vég-reményben mégis eléggé komplikált megoldás. A 8. példa viridinnel nyomott ovális díszítményszedésének figurái az e sorok között bemutatottak.

Amint látjuk, ezek a műtyürek igen hasznos darabjai a mesterszedő anyagtárának, mert teljesen szabadon formálhatók és kombinálhatók. Ugyanerre vallanak a 9., 10. és 13. példák, melyeknek egyes figurái tulajdonképpen záródíszek, de amint látjuk, körzetként is használhatók.

Egész bizonyos, hogy ezek a figurák a legkülönbözőbb variációkban kerülhetnek ki egy-egy mesterszedő kezéből. Szedéspéldáink között már több ízben használtuk fel a sorkörzeteket köralakban vagy valamilyen geometriai formában. Ilyen műveleteknél azonban óvatosaknak kell lennünk, mert nem minden körzet alkalmas erre a célra. A kisebb (nonparelltól ciceróig) körzetek majdnem minden esetben jók — feltéve, hogy figurájuk önálló, befejezett rajzú ábra —, a nagyobbak már csak nagyobb körök képzésére alkalmasak, kivéve az oly esetet, amikor a kiválasztott körzetdarabok ábrájának vonalai köralakban hajlanak; erre jó példa a 9. számú, melynek kis átmérőjű kördíszét nyolc darab 6—6 cicerós díszítményből alakítottuk.

A mostani iránynál egyébként is nagy szerepet juttattunk a geometriai alakba formált díszeknek és szövegfoltoknak. Ez a szedésformálás igen közel jár a tömszedés fogalma alá tartozó négyszögesítéshez, a különbség a kettő között azonban lényegileg meglehetősen nagy. A régimódi négyszögesítés alatt valójában csakis verzális betűkből szedett sorfoltképzést szoktunk érteni, mert csak ez hat valóban négyszögű foltként, ez a mód azonban nagyon egyhangú. Ezzel szemben a mai mértani alakú szedésképzést legtöbbször kurrensbetűs szedéssel igyekszünk megoldani, lévén ennek formálási munkája könnyebb és a sokféle geometriai formákkal igen változatos és fordulatos formanyelvet szólaltathatunk meg.

A nyomdai díszítőanyagunknak igen számottevő tényezői még a vignetták. Ezeknek alkalmazási módjával ezúttal nem foglalkozom, elegendő utalnom az utolsó 5—6. szám szedéspéldáira, melyeknek túlnyomó részénél ilyeneket használtam.

Egyik további nyomdai díszítőanyagunk a magunk metszette tónusos szalagdíz vagy alapnyomatszerű keret és folt. A mai grafikai irányban nagy szerepet juttattak a szalagoknak: gyakran alkalmazzuk mi is szedéspéldáinknál, leginkább a hatás fokozása, ritkábban pedig valamelyes rajzszerűség elérése céljából. Az 1., 2., 5., 6. és 16. példák szalagjai kartonból vágott matricáról öntött ólomformák, melyeknek előállítási ideje oly minimális, hogy bármely jobb munkánál alkalmazhatók. Mondanom sem kell, hogy ily

H E N G E R Ö N T Ö D É S L É V Á R N A V Á L C O V W A L Z E N G I E S S A N S T A L T

Ján Kubinyi

GRAFIKAI SZAKVÁLLALAT
 ODBORNÝ ZÁVOD GRAFICKÝ
 GRAPHISCHES FACHGESCHÄFT
 BRATISLAVA (POZSONY, PRESSBURG).
 KOŠICE (KASSA, KASCHAU), WIEN
 TELEFÓN 16-12

1. példa

La exemple de colțoare ale
 acestui număr al revistei noa-
 stre ne-am folosit de liti-
 erale "Ohio" materialul
 decorativ și vignetele
 turnatoriei de litere Schrift-
 guss A. G. vorm. Brüder Butter

Za dlaganie v druku slova
 a ovom broju upotrebljeni su
 slova "Ohio" materijal i
 dijali vignetne iz zavoda
 liternog Schriftguss A. G.
 Brüder Butter (Dresden)

Ezen példamunka szedőpéldá-
 nál a Schriftguss A. G.
 vormals Brüder Butter
 betűöntőde "Ohio"-betűtípet,
 díszítőanyagát és vignettáit
 használtuk fel.

Die sadržanje prikazuje v
 tomto číslu sadržali smo
 litery "Ohio" okrasjivni
 materijal i vignete od
 fabrike litery Schriftguss
 A. G. vormals Brüder Butter.

Bei den Satzmustern dieser
 Nummer haben wir die
 "Ohio" Schrift-Schmuck-
 material und Vignetten
 der Schriftguss A. G.
 vormals Brüder Butter
 Dresden-N. 23. angewendet.

Schriftguss A. G.
vormals Brüder Butter
Dresden-N. Grossenhainerstrasse 92

2. példa

A Schriftguss A. G. vorm. Brüder Butter, Dresden, betűöntőde díszeti és vigné
 1. példa: Senata körzet, Hahnemann vignetta. — 2. példa: a Die handschrift
 Linie sorozat körzetei és Sigrist vignetta. — Tervezte: Wanko Vilmos, szedték:
 bár László és Topits Béla.

CIRCUMSCRIPTIA CLUJ

UNIUNEA
MUNCITORILOR GRAFICI DIN
ARDEAL SI BANAT

VERBAND DER
GRAPHISCHEN ARBEITER
SIEBENBÜRGENS UND DES BANATES
BEZIRK KLAUSENBURG

KOLOZSVÁRI KERÜLET
ERDÉLYI ÉS
BÁNÁTI GRAFIKAI MUNKÁSOK
SZÖVETSÉGE

3. példa

4. példa

A Schriftguss A. G. vorm. Brüder Butter, Dresden, betüöntöde díszei és vignettái
3. példa: Műtűrkék a Sigris körzetek Juanita sorozatából és Sigris vignetta. 4. pél-
da: F.-M. körzetanyag és Sigris vignetta. — Tervezte: Wanko Vilmos, szedte
Lombár László.

MEDJUSOBNO

OSIGURAVAJUČE DRUŠTVO ULJUBLJANI GENERALNO ZASTUPSTVO SUBOTICI

*
LJUBLJANAI KÖLCSÖNÖS BIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG
VEZÉRÜGYNÖKSÉGE SUBOTICÁN
*

5. példa

Invitare Einladung Meghívó

Tinerimea din Timisoara
aranjeaza la 30 Noemvrie
1921 in sala mare a
Redutei din Fabrica o

Serata *Chrysanthemum*

petrecere cu dans, la care
va invite cu onor. Familie
Comitetularanimator. Cere
prezentarea inviterilor.

Die Timisoaraer Jugend
arrangiert am 30. Nov.
in der Fabr. Redoute einen
mit Tanz verbundenen

Chrysanthemum-Abend

zu welchen Euer Wohl-
geboren samt werter Fa-
miliehöflichst einladet das
Arrangierungskomitee

A Timisoarai Ifjuság
1921 november hó 30-án
a Gyárvárosi vigadó ter-
mében tánccal egybekötött

nagy Krizantémestélyt

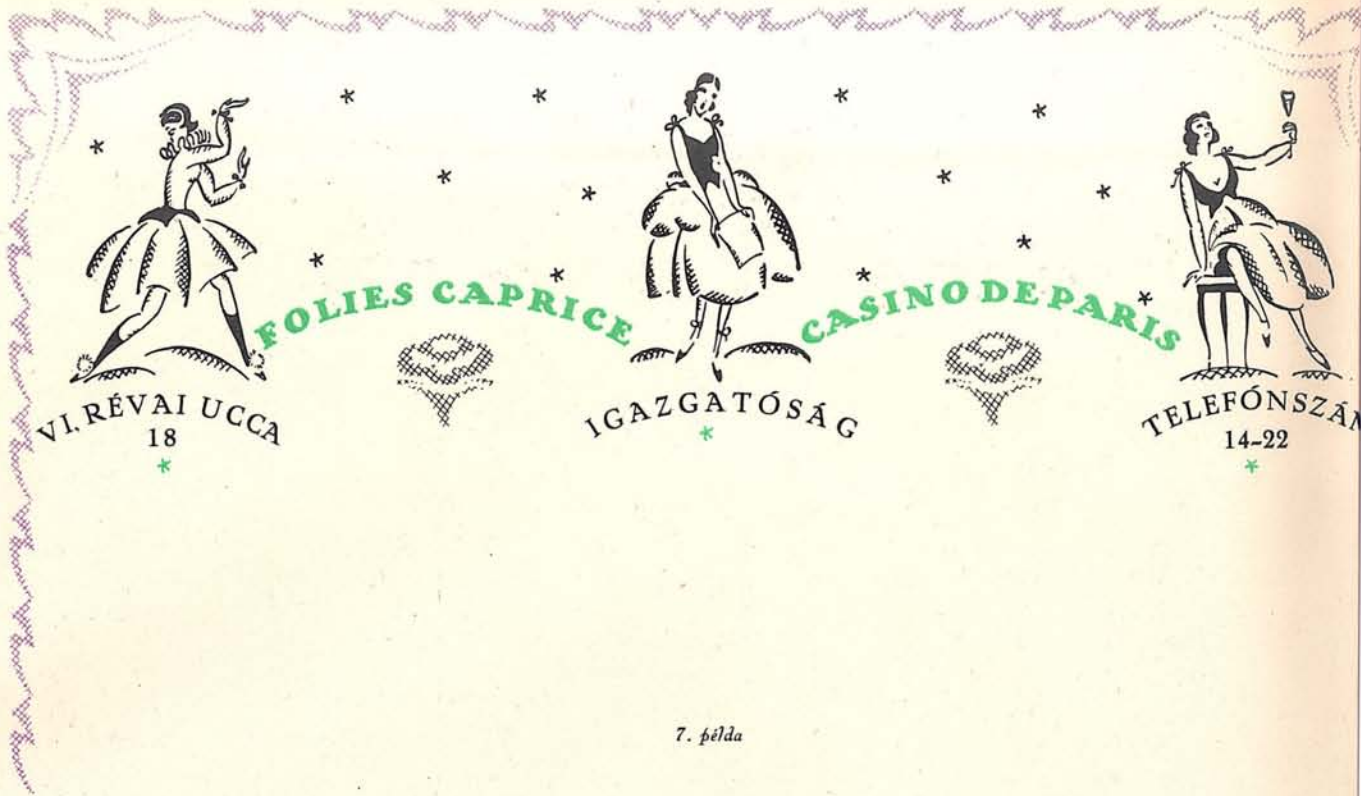

rendez, amelyre tisztelt
Címet és becses családját
teljes tisztelettel meghívja
a rendezőbizottság

Strassenbahnverkehr von 3-5 Uhr morgens
Einladung ist auf Verlangen vorzuweisen

Tramvaile comunale comunica pe toate linile de la ora 3-5 dimineata

Villamosközlekedés reggel 3-5 óráig minden
irányban. A meghívó felmutatása kötelező

6. példa

7. példa

VÉJ BORÍTÓ- PAPIROK

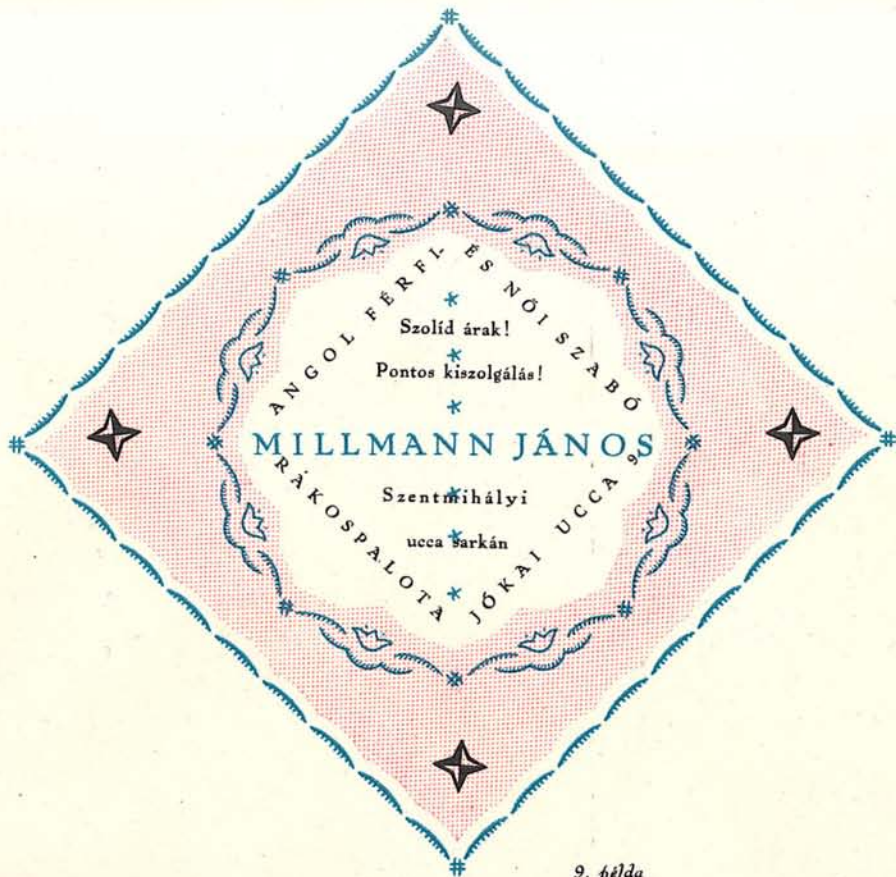
A Magyar Grafika fedőlapjaihoz ezeket a papírokat dolgozzuk fel. E havi számunk fedelét ezen sorozat „Kalliope” papírjára nyomtattuk.

70×100 cm alakban, szépek a ragyogó csillag. Kaphat b addig, amíg el nem fogynak, és gyorsan kizárólag raktáru

Glück Sam. papírnagykereskedése, Budapest V, Vécsey ucc.

8. példa

A Schrifguss A. G. vorm. Brüder Butter, Dresden, betüntöde díszei és 7. példa: F.-M. körzetanyag és Matthy vignetták. — 8. példa: Körzet a schriftliche Linie sorozatból csillagútszek és a Das Kleinplakat díszek Cann. zatának darabjai. — Tervezte: Wanko Vilmos, szedték: Lombár László és Ste

9. példa

A Velikibecskereki Munkások Rokkant- és Nyugdíjegyletében működő »Ifjúsági Önképzőkör« március hó 27-én, húsvét vasárnapján **kabaréval egybekötött táncvigalmat** rendez a »Kaszinó« összes helyiségeiben, melyre a tisztelt Címet meghívja. Meghívó kívánatra felmutatandó. Kezdeté este pontban 8 órakor. Tánc reggelig. Beléptidj 8 dinár. Azok a hölgyek, akik tévedésből meghívót nem kaptak, forduljanak a rendezőbizottsághoz. Fiatalemberek részére a meghívó nem kötelező.

«Senki meg ne feledkezzék öreg napjairól, mivel a sors a jövő titka»

10. példa

A Schrittguss A. G. vorm. Brüder Butter, Dresden, betűöntőde diszei: 9. példa Körzet a Die handschriftliche Linie sorozatból és az F.-M. díszítődarabok Derby sorozatának záróműyrkéje. — 10. példa: az F.-M. díszítődarabok Derby és 1 sorozatának záróműyrkéi. Tervezte: Wanko Vilmos, szedték: Lombár László, Schwartz Ottó.

HANGVERSEMNY
 a lapényi bányakatasztrófa áldozatainak
 hátramaradottjai javára
 1922. évi augusztus hó 3-án
 a Tisztkaszinóban

MŰSOR

1

Révfy Géza:
 »Hősök sírja«,
 férfikar,

énekli a Temesvári Magyar Dalárda

2

a) Harold Henry: Cavatina

b) Hubay Jenő: »Hullámzó Balaton«

hegedűn előadja Brandeisz József zenetanár úr,
 zongorán kíséri Tolnay Béla zenetanár úr

3

a) Meyerbeer Dinorah áriája (Árnyéktánc)

b) Eckert K.: Svájci visszhang,

énekli: Schronk Ilonka úrnő, úr,

kíséri Irsay Nándor úr.

4

a) Petöfi-Lányi: »Temetésre szól az ének«

b) Mairi: »Suomi dal«,

férfikarok,

énekli a Temesvári Magyar Dalárda

5

a) Goldmark: Air a hegedűversenyből op. 28

b) Tomm: »Menuetto«,

hegedűn előadja Tomm Béla zenetanár úr,

zongorán kíséri Irsay Nándor úr

6

Lányi Ernő: »Népdalgyűjtemlyeg«,

férfikar,

énekli a Temesvári Magyar Dalárda

*

A férfikarokat Gokler Antal úr

a Temesvári Magyar Dalárda karmestere vezényli

*

TEMESVÁRI MUNKÁS TESTEDZŐ EGYESÜLET

REUNIUNEA DE GYMNASTIKA A MUNCITORILOR DIN TIMISOARA
TEMESVARER ARBEITER TURNVEREIN

13. példa

KATSINKA KORNÉL

Az
ország
legnagyobb
**gyermekruha-
házása**
Budapest IV,
Párizsi u.
3

14. példa

A Schriftguss A. G. vorm. Brüder Butter, Dresden, betüntöde díszei és vignették.
13. példa: Senata körzet és az F.-M. díszítődarabok Derby sorozatának műtűür.
14. példa: Plasztikus körzetek és Sigrist vignetta. — Tervezte: Wanko Vilmos, szék: Lombár László és Schwartz Ottó.

ÚJ BORÍTÓPAPÍROK

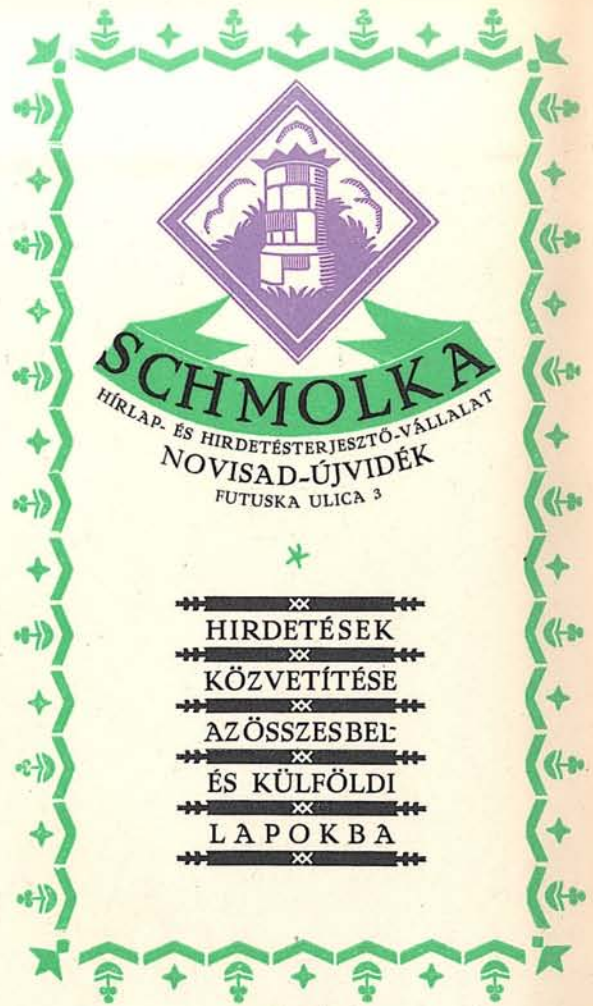

A
KILENC
MÚZSA
TERPSICHORE
MELPOMENE
POLYMNIA
KALLIOPE
EUTERPE
URANIA
THALIA
ERATO
KLIO

**Glück Sam. papírnagy-
kereskedés Budapest V,
Vécsey u. 5. Telefón: 41-57**

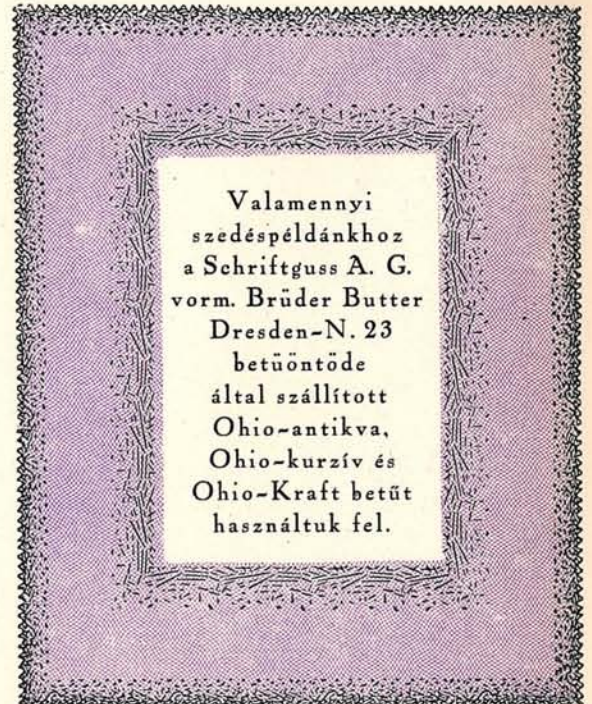
15. példa

SCHMOLKA
HÍRLAP- ÉS HIRDETÉSTERJESZTŐ-VÁLLALAT
NOVISAD-ÚJVIDÉK
FUTUSKA ULICA 3

✱
HIRDETÉSEK
KÖZVETÍTÉSE
AZ ÖSSZESBEL
ÉS KÜLFÖLDI
LAPOKBA

16. példa

Valamennyi
szedéspéldánkhoz
a Schriftguss A. G.
vorm. Brüder Butter
Dresden-N. 23
betüöntöde
által szállított
Ohio-antikva,
Ohio-kurzív és
Ohio-Kraft betüt
használtuk fel.

17. példa

A Schriftguss A. G. vorm. Brüder Butter, Dresden, betüöntöde díszes és vignettái :
15. példa: Hamel körzet, Sigriszt reklámkezek és Sigriszt vignetta. — 16. példa: Sig-
rist körzet, Hahnemann vignetta és Donau záróleniák. — 17. példa: a Die hand-
schriftliche Linie sorozat körzetei. — Tervezte: Wanko Vilmos, szedték: Steiner
Béla és Lombár László.

szalagformákat akár linoleumból vagy Mäser-lemez-
ből is vágatunk magunknak. Az a körülmény, hogy
példáink egynémelyikénél tangírlemezről készült mat-
ricával kombináltuk a kartonmatricát, senkit zavarba
ne hozzon. A magunk részéről tangírozott képű al-
nyomatokat inkább csak a színezés változatosságának
biztosítása céljából használjuk. Egyszerűbb szalago-
kat vagy alpnymatokat egyébként a közismert és
majd minden nyomdában meglevő bacillus- és raszter-

körzetekből is szedhetünk (l. az 1. és 4. példákat).
Az e sorokhoz készült tizenhét példánál igyekeztem
a nyomdai díszítőanyagoknak egyszerű és mindennapi
gyakorlatunkban gyakran alkalmazható felhasználási
módját bemutatni. De ezekkel koránt sincs még ki-
merítve a díszítőanyagok alkalmazási módjainak sok-
féle variációja. A mostani példánál a mérsékelt
fantáziát szólaltattam meg, az élénkebb, merészebb
alkalmazási formák a jövő számban kerülnek sorra.

LEVÉL A LEIPZIGI VÁSÁRRÓL

IRTA LÖWY SALAMON

Minden oldalról szorongatva, a »béke« áldásai
között szuronyerdővel körülvéve, a szinte
naponként terjedő megszállás híreitől nyugtalanítva, a
német tűr és dolgozik. A németekbe oltott munka-
szeretet nem hagy megállást semilyen téren, bármi
történelem is. Rettentő a drágaság, iszonyú a panasz, de
nyoma sincs az elkedvetlenedésnek a munka terén, ellen-
kezőleg, a fokozottabb munkában, a termelés emelésé-
ben látják a gazdasági tényezők a javulás lehetőségét.

E lapok hasábjain beszámoltam most egy esztendeje
a tavalyi vásáron látottakról. Az azóta eltelt 12 hónap
alatt a németországi viszonyok hihetetlen mértékben
leromlottak, de — legalább a grafikai iparokban — ez
nem befolyásolta ama törekvéseket, amelyek a grafikai
ipari technikát előbbre vinni igyekeznek.

A »Bugra-Messe« peterstrassei palotájához hozzá
kellett már venni a szemközti ötemeletes palotát, hogy
helyet adhassanak a grafikai és rokonipari üzemeknek
termékeik bemutatására.

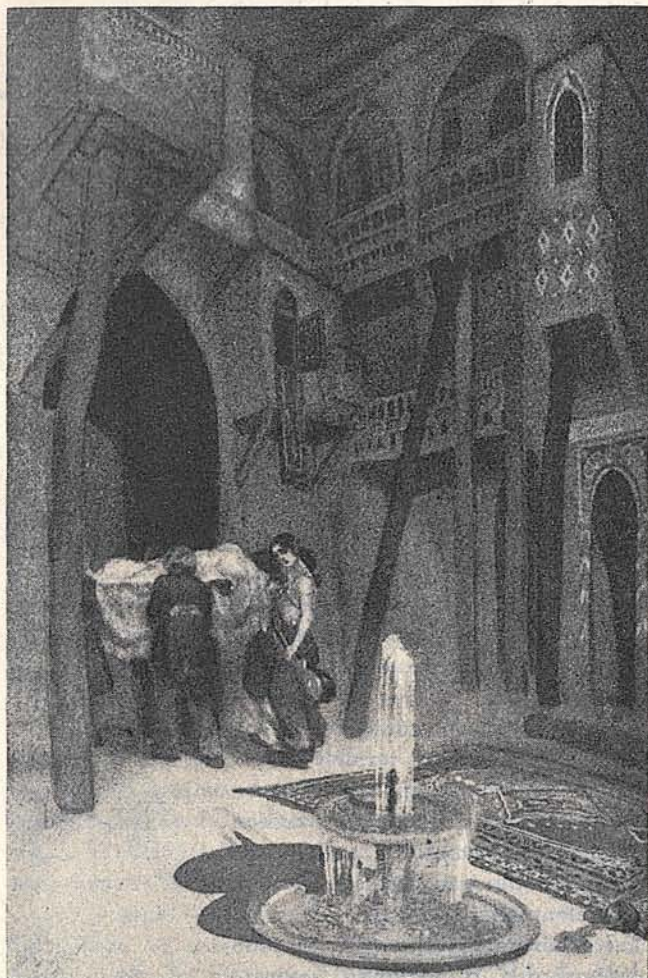
Ami ebbe a két palotában nyomdai, litográfiai, könyv-
kötészeti, dobozgyári termék össze volt hordva, csak
irígységgel vegyes csodálatot válthatott ki a szemlélő-
ből, látva azt a nagy haladást, amelyet a nehéz viszo-
nyok dacára a kiállító üzemek elértek.

Nem próbálkozhatom meg eme munkák egyik-
másikának részletes leírásával, hiszen nem lehet ezt
magyarázni, látni kell ezeket. Óriási haladást mutat-
nak a nyomtatástechnikai eljárások, amelyeknél a leg-
különbözőbb kombinációkat láttuk a legnagyobb sikerrel
alkalmazni. Az egy- és többszínű mélynyomatok, fény-
nyomatok és offset-litográfiaiak stb., valamint ezeknek
különböző kombinációiból olyan szemgyönyörködtetően
tökéletes sorozatokat láthattunk, amelyekről azt kell
hinnünk, hogy a további fejlődésre már nemcsak hogy
nincs mód, de nincs is szükség. Persze mához egy
évre, ha ugyanezen üzemek termékeit szemléljük majd,
újra kellemes csalódás fog érni bennünket, mert ha a
szépités és tökéletesítés terén nem tudnak már majd
tovább menni, majd dolgoznak az eljárások egyszerű-
sítésén, a termelés olcsóbbításán.

Nem kevésbé tűnik fel a reklámnymtatványok
terén elért nagy haladás. Óriási összegeket fordítá-
nak a gyárosok és kereskedők a reklámnymtatvá-
nyokra, amelyeknek csaknem mindegyike illusztrálva

és két vagy több színben van nyomva. Igen sok a
rajzolt, illetve festett eredeti után készült reklám-
nyomtatvány, amelyeket művészkéz tervezett s a re-
produkciónak technika nyomdászmeisteri vittek papírra.

Mit szóljak a könyvekről? Talán elég lesz annyi,
hogy ezek az ízlés és csín netovábbjai. A papír-
drágaság hatása alatt már a németek is rátértek arra
az útra, hogy ha lehet, meg kell takarítani 1—2 ív
papírt (no meg nyomást) könyvenként, de kiváló szak-

Pogány Willy illusztrációja
a „The Rubaiyat of Omár Khayyám“ c. műhöz. Eredetije három színnyomat

Tisztelt Szaktársak!

A nyomdai előállítási költségeknek, de különösen a papírárakkak egy hónapon belül bekövetkezett nagymérvű emelkedése arra kényszerít bennünket, hogy lapunk egyes példányainak árát munkások részére

200 koronára,

munkaadóknak pedig *400 koronára* emeljük fel, mely összegből lapkezelőinknek a kezelés körüli költségek megtérítésére számonként *20 korona* jutalékot nyújtunk.

Olvasóink szakemberek lévén, bizonyára indokoltnak és kikerülhetetlennek fogják találni ár-emelésünket, melynek legfőbb célja biztosítani a Magyar Grafika külföldön is elismert magas színvonalát. Nyomatékosan hangsúlyozzuk azonban, hogy ez a 200 koronás ár sem fedezi az önköltségi árat s hogy a Magyar Grafika még így is olcsó szaklap. Erre nézve utalunk arra, hogy a hasonló külföldi szaklapok ára hasonlíthatatlanul magasabb, így a *Graphische Revue 1300*, a *Deutscher Buch- und Steindrucker 1000*, a *Typographische Jahrbücher 650*, a cseh *Typografia* pedig *900 magyar koronába* kerül számonként.

E nehéz időben minden szakmáját szerető szaktárs további hűségese kitartását kérve, maradtunk kollegiális üdvözlettel a

Magyar Grafika
kiadóhivatala

tudásuk a ma már nagyobb szedéstükörrel is játszva oldja meg azt a nehéz feladatot, hogy a könyv pedig minden tekintetben ízléses legyen.

Feltűnő változást tapasztalhatni a reklámyomtatványok és könyvborítékok rajzainál és színezésénél. Csupa markáns vonás, gyakran egész sötét (fekete) alapon élénk, nyers színezésű rajzokkal. A piros, kék, zöld, fekete és narancssárga dominál sokszor a legnagyobb kontrasztokban. Persze a sok között vad dolog is akad.

Ugyanez áll a plakátokra, címkékre, dobozokra és egyéb csomagolási cikkekre is, mely utóbbiaknál gyakori a fantasztikus rajz, továbbá a sok és markáns szín.

FÉMES BECK VILMOS EMLÉKKIÁLLÍTÁSA

ÍRTA BÁLINT ALADÁR

A »Belvedere« kiállítási helyiségeiben egy fiatalon elhunyt, nagyon tehetséges szobrász hátrahagyott művei láthatók. Fémés Beck Vilmosnak hívták e művészt és vagy tizenöt esztendővel ezelőtt tűnt fel. Sajnos, nagyon rövid ideig folytathatta munkásságát, emelkedhetett szépen induló pályáján; a világháború elsodorta őt is műhelyétől, hazajött, de megfogyatkozott erővel; valami alattomos ritka betegség aztán sírba döntötte.

Harminchárom éves volt, mikor meghalt. Munkás, termékeny esztendőkre készült, tervelgetett, reménykedett, az esztendők egymást követik, de nélküle, agya kihült, keze megmerevült, szeme lezárult, szerszámjai árván hevernek szanaszét.

Élete műve: két üvegszekrényre való érem, talán tíz szobor és egy sereg rajz.

Nem így képzeltük, mikor munkáival először a nyilvánosság elé lépett, más termékenyebb jövőt reméltünk, mikor dolgoz otthonában, műhelyében felkerestük és hallgattuk őt. Mennyi terv, mennyi reménység. És mindez semmivé foszlott.

A magyar képzőművészet sok nagytehetségű festőt termelt ki magából, de tehetséges, tanult szobrászt siralmasan keveset. Ujjainkon el lehetne számolni a talentumos magyar szobrászművészeket; európai jelentőségű pedig alig-alig akad kettő-három. Féltehetség annál több legénykedik a fórumon, agyagyűrű, gipszöntő napszámosok, kik nagy igényekkel, de kevés értelem-

Technikai ujdonságokról nem szólok ehelyütt, miután szinte elkerülhetetlen lenne ennek üzleti színezete. De nem hagyhatom megemlítetlenül, hogy az idén is egész sorozat olyan kisebb szedő-, öntő- és nyomóalkalmatosság került a piacra, amelyek mind a nyomdának részbeni feleslegessé tételét lennének hivatva elősegíteni. »Mindenki a maga nyomdása!« és hasonló hangzatos jelszavak csábítják vásárlásra a nyomtatványfogyasztót, akinek a bőszavú eladók mesés képet tárnak elő a nyomdászember előtt játékszernek látszó, de egyébként igen szellemes kis készülékekről, amelyek csaknem mindegyikénél megállapítható, hogy azokon — ha lehet dolgozni — csak nyomdász tud dolgozni.

mel, fogyatékos tudással, félreértett hatások alatt ontják magukból a »műveket«.

Annál fájdalmasabb, ha a valóban hivatott, tiszta értelmű, alapos tudású, izmos tehetséggel megáldott szobrászművész kezéből kihull a véső, a kalapács, mielőtt látomásai fogható testet ölthetnek volna.

Fémés Beck Vilmos a műhelyben tanulta meg a mesterségét. Előbb ötvös volt, onnan az éremmetszés egy lépés. A legszebb magyar érmek úgyszólván az ő keze alól kerültek ki. A klasszikus mesterek tanulságait több értelemmel és frisebb érzéssel alig tudta valaki a modern érmebe belevinni, mint ő. A mozdulatokat, a test elhelyezkedését valami elképzelt vonal zárt kerületével határolta, ami megóvta érmeit a zavaró nyugtalanságtól, kilengéstől. Érmeinek síkján nemes ritmussal mozgó figurák emelkedtek ki és a formák megmintázásában, a tömegekből való felépítésben nem követte a divatos éremcsinálók felületese, léha stílusát, jobban mondvá stílustalanságát, azt a módszert, mely kikerüli a megoldásra váró feladatokat, mintázás helyett elkeni a formákat és az iskolázatlan közönség tetszésére építve mindent, bizonyos selejtes eleganciát mutat ott, ahol erőt kellene mutatni. Nem követte ezeket az ügyeskedő éremiparosokat, hanem a nehezebbik utat választotta, belemélyedt a problémákba, megoldatlan felület nem maradt az érmein, tisztázott mindent, ha kellett, hangsúlyozta a formákat, ha kellett, összevonta, stilizált, a magáreaeszmélés lendülete

Pogány Willy illusztrációja a „The Rime of the Ancient Mariner” c. műhöz

előre vitte őt és megérlelte művészetét.

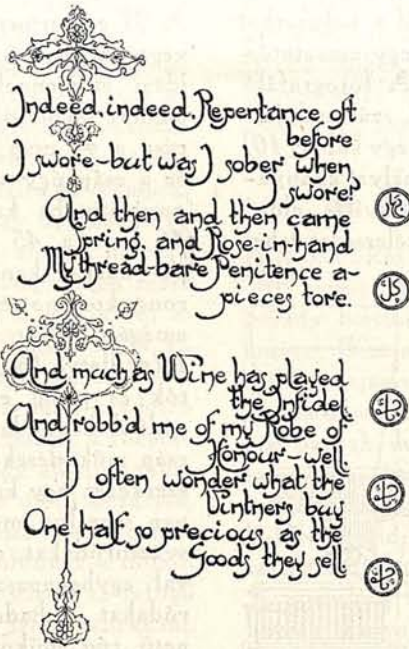
Amikor elkezdett szobrokat mintázni, már nem sok tanulni valója volt. A feladat ugyan más volt. Fogható határok helyett elképzelt határokkal állt szemközt, a körvonalak, a szerkezet vonalai a végtelenbe nyúlnak, körül kell fogni valamennyit, bizonyos zártsággal pozitívvá kell tenni a térségbe futó mozdulatoknak, a szét-tároló tagok középponttól elkívánczó iramának ritmusát. A mag, a centrális összetartó erő előbbrevalóságát a szoborban hangsúlyozni kell, különben súlytalanná válik az egész.

Fémes Beck Vilmos mesteri módon fejezte ki szobraiban ezt a törvényszerűséget, de érmeiben is.

Az anyagot és a technikát úgy ismerte, mint kevesen és még sem élt vissza soha tudásának fölényével. Becsületesen, őszintén dolgozott és lelki életének e két jellemvonása alkotásaiban is visszatükröződik.

Szomorú feladat emléksorokat írni olyan művészről, akinek még közöttünk lenne a helye, akinek annyi közölni valója volt még, oly sok terve, színes álma...

Az emlékkiállítást Papp Géza képei egészítik ki. Papp Géza évekkel ezelőtt szorgalmas állatstúdiom-

Pogány Willy :
Szövegoldal a „The Rubaiyát of Omár Khayyám”
című műből

kat végzett és eredményeit naturalista módon dolgozta fel. Mintegy tíz év óta nem szerepelt kiállításokon. Közben háború is volt, hét hosszú évet töltött orosz hadifogságban. Az elvonulás tette-e, vagy különben is bekövetkezett volna, Papp Géza kivetkőzött a naturalista közlési módból, a jelenségeket nem esetleges mivoltuk szerint fogadja magába, hanem aszerint, ahogy alkotó rendszerébe beilleszthetők. Stilizál, újjáformál, osztályoz, szóval fölébe igyekszik kerülni a dolgoknak, amelyek körülveszik.

Törtelen, élénk színekből, lágyan lüktető éles vonalak szerkezetéből építi fel képeit. Tisztult naiv érzés hullámverése csap a szemlélő felé. Eldugott tatár falvak primitív színharmóniáját szólaltatta meg, együgyű orosz parasztok keresetlen lelki mélységére eszmélünk. Meglehet, hogy mindez irodalmi belemagyarázás, vagy legalább is közel jár hozzá, de az egyszerűség mindig fogékonyra teszi az embereket az elmélyedésre. Olyan hurokat érint, amelyeket a hétköznapok ernyesztő torlódása közepette belep a közöny rétege, holott nemes és mélyzengésű hangok szunnyadnak magvaikban. Tiszta és nyugalmas művészete ha nem is borzolja fel a lélek mélységeit, új szépségek zamatjával jutalmazza a szemlélőt.

ROBERTSON FOTOGRAFIAI SZEDŐGÉPE

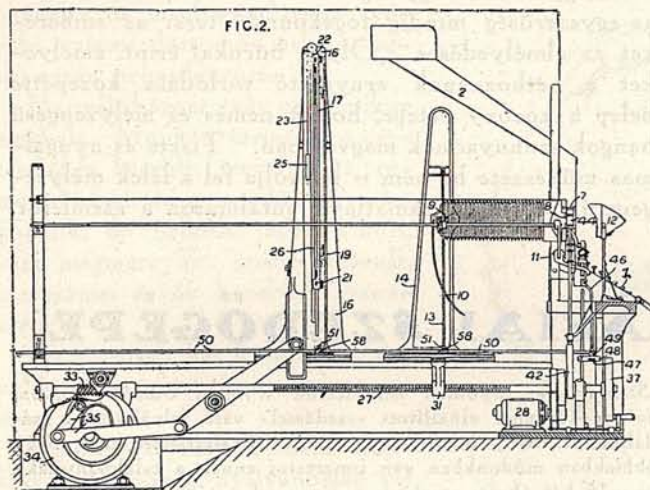
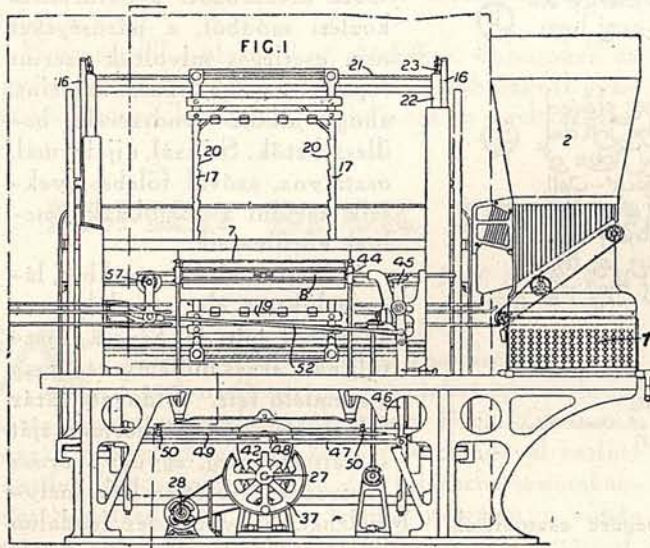
Lapunk mult havi számában a német *Deutscher Buch- und Steindrucker* nyomán ismertettük *William Gamble* londoni szakírónak egy előadását, melyben a kézi és gépszedésnek fotografiai szedőgéppel előállított »szedésessel« való felváltásáról számol be. Ez alkalommal bejelentett hallgatóságának egy ilyen találmányt, mely bizonyosra vehető tökéletesítése után nagy változásokat fog előidézni a könyvnyomtatás terén. Ezúttal az alábbiakban módunkban van ismertetni ennek a találmánynak: a *Robertson-féle fotografiai szedőgépnek* szabadalmi leírását és ehhez való két ábrát, amelyek a gép szerkezetét mutatják.

A Robertson-féle készülék egy anyaminta-szedőgépből és egy fotografiai kamarából kombinált géppalkotás. A szedőgépen — akárcsak más most már közönséges szedőgépen — billentyűzés segélyével kapjuk a matricasorokat, amelyek azután öntő-szerkezet helyett fotografáló kamra lencséje elé kerülnek és fotografáltak. Ez a fotografáló szedőgép kicsinyítő és nagyító készülékkel van ellátva, miáltal egyazon matricáról tetszés szerinti nagyságú betűk fotografálhatók. Kizáró-szerkezete is igen ötletes s lehetővé teszi a soroknak gyors középze zárását is. Az anyaminták kétfélék. Természetes világítás alkalmazásánál két egymáson fekvő üveglemezéből álló anyamintákat használnak; az egyik üveglemezre fekete alapon a betű átlátszó képével van ellátva, vagy for-

dítva: átlátszó alapon fekete betűképpel. Ezeket az üveglemezkeket — amelyek tehát ugyanazt a célt szolgálják, mint a fotografiai negatívlemez — alsó és felső részüknél fémfoglatat tartja össze; a felső fémfoglat olyan osztófogazattal van ellátva, mint a Linotype-matricák. Vetítőfény alkalmazása esetén egy másik fajta anyaminta használatos, amely szilárd fémanyagból készül fehér betűképpel fekete alapon, vagy fekete betűképpel fehér alapon, aszerint, hogy pozitív vagy negatív betűs szöveg »szedésére« szolgálnak.

Az e sorok között elől és oldalnézetben ábrázolt készüléken az átlátszó anyaminták billentyűzés (1) útján esnek ki az anyamintatárból a 2 sorjázóba, ahonnan egy emelő-szerkezet (42) segélyével a vetítő fényforrás (12) és ezzel szemben levő nyílás (8) vo-

nalába emeltetnek. A matricasor ebből a helyzetből a fotografálás után ismét lesúlyed és egy csuszatópályán (11) az osztószerkezetbe kerül. A fotografáló lencsét (9) és a negatívot a 13. és 17. számmal jelzett tartók rögzítik. A lencse ellenzője egy kábel (10) útján automatikusan jön működésbe, mihelyst az anyamintasor megfelelő magasságba kerül a nyílás előtt. Ezt a nyílást (8) tetszés szerinti sorszélességre lehet

szabályozni. A 17 tartó függőlegesen mozog a 22 kereten, a 16 támasztékra van szerelve és a 23 kábellel meg 25 ellensúlyozóval van egybefüggésben. A 22 keret a sorok kizárása céljából egy kiváltó mechanizmus segítségével lefelé irányuló mozgást végez, mely művelet a 26 fogasrúdra is kihat. A negatívot a 19 jelzésű tartó rögzíti. A 20 és 21 fogasrudak függőleges és vízszintes beállításra szolgálnak. A 13 és 17 tartók a 14 illetve 16 támasztékokra vannak szerelve, előre hátra csuszathatók, miáltal a betűsor nagyítása vagy kicsinyítése eszközölhető. Ezt a célt szolgálja különben a 27 rúd, melynek csavarmenete a 14 támasztékra szerelt csapon keresztülhatol; ez a csavarmenetű rúd (27) hozza mozgásba a csigamendet, amely viszont a 34 korongot indítja meg a 16 támasztékkal összekapcsolt 35 emeltyűvel együtt.

A 27 csavarmenetű rudat a 28 mótör működteti. A végső kikészítést, adjusztálást a 37 jelzésű kézikerek idézi elő; ennek tartamát, mértékét a billentyűzet mellett levő skála szabja meg. A matricasorok kizárása a 44 csáp útján automatikusan következik be; ez a csáp úgy van megszerkesztve, hogy az utolsó anyamintába kapaszkodva a 47 rúddal összekötött 46 kart a 45 fogazat útján mozgásba hozza. A 46 karral kapcsolatos rúd (47) viszont a 48 korong közbejöttével a 49 rúdra viszi át az oldalmozgást. Mint fentebb említettük, a 13 és 17 tartók a 14, illetve 16 támasztékokon előre-hátra csuszathatók és pedig egy szerkezet segítségével, amely a 49 rúddal kapcsolatos 50 géprész útján a tartókat a 44 csáp működésekor megfelelő mozgásba hozza. Ez a szerkezet egy korongból (58) áll, az 50 rúddal egybe van szerelve, működteti a 14 és 16 tartókon szerelt vezetőrudakat, amelyek a 13 és 17 tartók bevágásával egybekapaszkodnak. Az 58 korongok az 50 rúdat szabadon engedik, mihelyst a 27 csavarmenetű rúd működésbe jön. A sorok középre zárása céljából a 9 lencsét a 46 karral összekötött 52 alkatórészszel kapcsolatos 57 fogazat révén oldalt is lehet mozgatni. Ritkább esetekben a túlrövid sorokat egyszerű és kettős kizárásokkal lehet teljes szélességre kizárni.

E szabadalom tulajdonosai *J. Robertson, T. W. Brown* és *A. Orell*. A gépet Angliában a *Linotype Machinery Ltd.* gyárában építik. Németországban a *Mergenthaler-féle szedőgépgyár* különböző szabadalmakat vett erre a fotografiai szedőgépre, sőt ugyanazon cég Angliában is váltott magához szabadalmakat egy a fentihez hasonló »szedőgépre«. A gép feltalálói — hireink szerint — egyhamar nem hozzák piacra ezt a nagyszerű találmányt, hanem annak tökéletesítésén fáradoznak.

NYOMTATÁS

Q A FESTÉK TAPADÁSA. Hogy a festék annyira tapad-e, hogy a papiros rostjait felszedi, azt könnyen megtudjuk, ha a használatba veendő festékből ujjunkkal a papirosra kenünk egy cseppet. Ezután az ujjal egy ideig nyomjuk rá a festéket a papirosra. Ha az ujjunkra papírostok vagy krétarészecskék tapadnak, akkor a festék nagyon erős; ezért nyúlósabbá kell azt tenni. Jó festéknek az ujj felemelése után egyenletes tónust kell adnia. Ha nem ad, akkor az olyan, mint a rotációs festék és jó munkához nem alkalmas.

Q REGISZTERELTÉRÉSEK ELKERÜLÉSE. Sok fejtörést okozott már gépmester kollégáinknak, hogy miképpen előzzék meg a regiszter eltérését. Ez a baj pedig nem egyszer teszi teljesen használhatatlanná a nyomtatványt, érdemes tehát a baj okát kikutatni. A tapasztalat azt mutatja, hogy ennek több oka van. Ha a berakónő nem veszi komolyan a dolgát, azon egyszeri-kétszeri figyelmeztetés után könnyen segíthet

a gépmester. Nem ritkán a hőmérséklet is befolyással van a regiszterre. Azt a papírost, amelynek többször kell a gépet megjárnia, nyomás előtt meglehetősen hosszú időn át tartjuk a nyomóhelyiségben, hogy az alkalmazkodjék az egyenletes hőmérséklethez. Azután nagyon kell arra is ügyelni, hogy a forma beigazítás és zárás után meg ne bolygattassék vagy félre ne csússzék. Ugyanis gyakran tapasztalhatjuk, hogy nyomás közben a forma vagy balra, vagy jobbra mozog, ha csak keveset is. Az ilyen helyzetváltoztatások ellen egész egyszerűen úgy lehet védekezni, hogy a zárókeret és az alap szélei között levő hiányt ürpótlókkal töltik ki. Arra is kell ügyelni, hogy a zárószerek megbízhatók legyenek. Megesik, hogy a forma a nyomás kezdetén jól be van zárva, közben pedig meglazulnak a formazáró csavarok. Ez időközönként úgy ellenőrzendő, hogy a formát néha-néha ki-, azután újból bezárják. Végül meg kell vigyázni a berakófedeletről és az illesztékeket is, hogy jól működnek-e, nem tolódnak-e oldalt. Ugyanígy az ívfogókat is. Akárhányszor az ívfogó csúsztatja félre az ívet. Ez ellen úgy lehet védekezni, ha ívfogótól ívfogóig szalagot húzunk. Ha a gépmester ezeket az útmutatásokat megfogadja, kevesebb baja lesz a regiszterrel. ^h

TÖMÖNTÉS

MATRICA ÉS ÖNTÖZÁSZLÓ. Gyakran előfordul, hogy egy matricáról több öntvényt kell készíteni. Hogy az öntözászlót lehetőleg megkíméljük, tanácsos, hogy az öntéshez külön még egy lap zászlópapírt tegyünk fel. Ezáltal megvédjük az öntözászlót az egyébként gyakori elégtétől. Természetesen nem szabad a védőlapot ráragasztani. Sok a panasz amiatt is, hogy a zászló nem fekszik szorosan a matricához. Ennek az oka a matricalapok gyenge enyvezésében rejlik. Ha azután az ilyen matricákhoz az öntözászlót kleiszterrel vagy dextrinnel ragasztják oda, ennek nincs tartása, mert azt a matrica magába szívja. Ezen a bajon úgy segíthetünk, hogy nagyon híg enyvvel egy selyempapírszalagot ragasztunk a matrica szélére, száradni hagyjuk és csak ezután ragasztjuk a tulajdonképpeni öntözászlót rája. Célszerű a matrica szélét az ilyen híg enyvesvízbe belemártani. A száradás után az öntözászló már jól tapad, akár dextrinnel, akár kleiszterrel ragasztjuk oda. Ha tehát egy matricából több öntvényt kell készíteni, célszerű a fenti tanácsokat követni. ^h

ÚJ TÖMÖNTÖMATRICA. Egy dresdeni cég: Conrad Walter Woehler olyan matricát hozott forgalomba, amely a maga különös preparáltsága segítségével a legélesebb képű matricákat eredményezi. Sőt 70—80-as raszterig autotípiákat is a legkifogástalanabb módon adja vissza, amit a cég nyomtatványmintával igazol. Azáltal, hogy a matrica nincs sem a nedvesség, sem a szárazság behatásának kitéve, megszűnik az eddigi visszásság, hogy nem lehet az eredetihez hű matricát elérni. E preparátummal készült

matricákkal többszínlemez is előállíthatók, amelyeknek pontos regiszteréért az említett cég kezességét vállalt. A mai időben, amikor a galvano olyan drága, ez nem lebecsülendő előny. A matrica olyan tartós, hogy egész sereg öntést enged meg. ^h

KÖNYVEKRŐL

GYERMEKKÖNYVILLUSZTRÁCIÓK. Lapunk egyik utóbbi számában bemutattuk Dobozyiné Serédy Kató egyik illusztrációját. A művész két kötetet (Kis magyarok színháza I. és II. kötet) megtöltött rajzaival és ahogy átlapozzuk e köteteket, a rajzok a maguk helyén még logikusabban, még üdében hatnak, mint kiszakítva. A népköltészet varázslatos frissége árad szét a rajzokon. Gazdag fantázia, őszinte életöröm lobog a vonalak felett, eleven iramlással száguldják be a papíros fehér síkját és a formák végeláthatatlan tömege virágozik ki iramlásuk nyomán. A gyerekek bizonyára nagy-nagy élvezettel merülhetnek el e rajzokban, de a felnőttek is gyönyörködhetnek bennük. Úgy a tartalmat, mint a megcsinálás bravúráját illetőleg magasan felette állnak az ifjúsági irodalom megszokott rajzainak

A Magyarországi Munkások Gyermekebarát Egyesülete is foglalkozik gyermekek számára írt könyvek kiadásával. Legújabb kötetet, az »Aludni szeretnék« című gyermekszíndarabot R. K. betűk mögött rejtőző rajzoló illusztrálta. A rajzok mozgalmasak, kifejezők

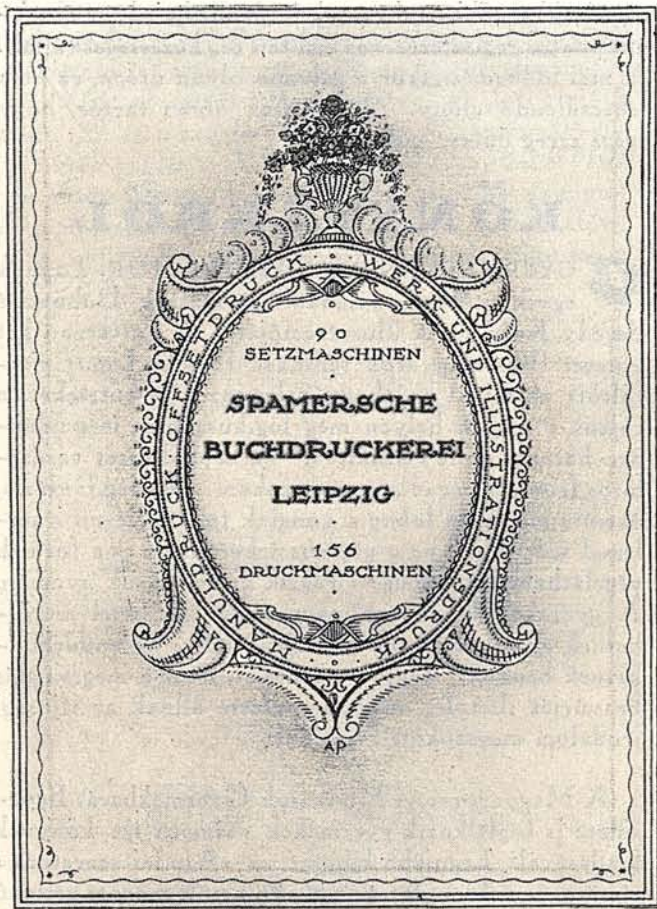

AKAR VÁSÁROLNI? ÚGY FORDULJON AZ
UNIVERSAL
GRAFIKAI SZAKÜZLET R.-T.-HOZ
BUDAPEST VIII. RÁKÓCZI TÉR 2. SZ.
TELEFONSZÁM: JÓZSEF 48-12.

**DRESDENER
SCHNELLPRESSENFABRIK
A-G
COSWIG I. SA.**

GYÁRTJA A **PLANÉTA**-GYORSSAJTÓKAT
ÉS TÉGELNYOMÓGÉPEKET, KÉPVISELI
MAGYÁRORSZÁG ÉS AZ UTÓ-
ALLAMOK RÉSZÉRE A

FREUND-BARÁT-FÉLE
PAPÍRNAGYKERESKEDÉS ÉS
GRAFIKAI SZAKÜZLET BUDAPEST
V, **AKADÉMIA UCCA 3. TELEFÓN 82-35**

Reklámlap a lipcsei tavaszi árumintavásárról

és jól megalapozott tárgyi tudás, lelemény mutatkozik meg bennük. Jóleső jelenség, hogy a munkásgyermekek, akik számára oly kevés örömet tartogat az élet. olyan könyvet kapnak kezükbe, mely valóban hozzájuk szól.

B. A.

MADARÁSZ VIKTOR ÉLETE ÉS MŰVEI. Írta Lyka Károly. A *Pantheon Irodalmi Intézet RT* kiadása. Madarász Viktor (1830-1917) nagy tehetségű, de tragikus sorsú művész volt. Megelőzte a korát és félre kellett állnia, majd amikor ismét kezébe vette az ecsetet, meg kellett érnie, hogy túlhaladott dolognak tartották mindazt, amit magából kitermelt. Fiatalon kikerül Párizsba, erőteljes, robusztus tehetségével meghódítja a világvárost, elismerik, megjutalmazzák és mikor hazajön, idegenkedve fogadják; itt akkor még a bécsi akadémia híg festészete uralkodott mindeneken. Mint kemény, elszánt forradalmár toppant hálósipkás, plundrás nyárspolgárok közé, Dózsa György tragédiáját vetíti vászonra, zord mozzanatokban, nyugtalan ecsetvonásokkal és a művészetet pártoló minisztérium megbízza, hogy fesse meg valamelyik királyt áldásos tevékenysége közepette. Lelkében Párizs muzsikált és törpe kortársai pályvát vetettek a repülni vágyó művész köré. Aztán letört. Más pályán próbálkozott. A másodvirágzás szomorú, szintelen vergődés volt. Hogy mi válhatott

volna belőle, azt a Szépművészeti Múzeumban levő nagy képe, a kísérteties »Hunyady László siratása« sejteti. Hogy mi vált belőle, azt a gyámoltalanul megfestett műcsarnoki képei mutatják. Lyka Károly Madarász Viktorról írt tanulmánya, mely a »Művészeti Pantheon« második száma, megismertet bennünket e kissé homályban maradt festő életével és művészetével. Számos érdekes adattal világítja meg a hatvanas-hetvenes évek művészeti viszonyait és így e monografia, plasztikus korrajz is egyúttal. Általában véve elsőrangú fontossággal bírnak az ily természetű tanulmányok. A magyar képzőművészet hőskorának aktív szereplői ily módon lassan-lassan ismertté válnak a művészet iránt érdeklődő közönség előtt, sok-sok méltatlanul háttérbe szorult tehetség kap, bárha elkésve, is elégtételt és végeredményben megértjük a különböző korok, irányok kapcsolatát és kibontakozik előttünk a mult és jelen építményének összefüggő szerkezete.

B-t

SZAKOKTATÁS

GA GRAFIKUS MŰVEZETŐK EGYESÜLETE — értesülésünk szerint — programjával tüzte maga elé a szakoktatást. Természetes, hogy mi — más szakmafejlesztő egyesület híján — örömmel üdvözlünk minden kezdeményezést, ami elmaradt szakkultúránkat előbbrevinni, felvirágoztatni igyekszik. Az egyesület február 22-én rendezte első tanulmányi látogatását a Grafikai Intézet műhelyeibe, amelyek erre a célra teljesen üzemben voltak. *Wóznér Ignác*, az egyesület elnöke üdvözölte a grafikai ipar minden rétegéből megjelent érdeklődőket és ismertette az egyesület programját. Azután *Braun Vilmos*, a Grafikai Intézet igazgatója mutatta be és magyarázta meg a síknyomás minden munkamenetét. Megmutatta munkában a rajzolókat, az átnyomás és nyomás munkáját, s kimerítő előadásban ismertette az összes litográfiai eljárásokat, — Február 25-én, vasárnap délelőtt szintén előadást rendezett az egyesület Erzsébet körüti helyiségében, amelyet ezuttal a nyomdásztanulók részére *Müller Sándor* tartott meg »A nyomdásatról általánosságban« címen. Az előadó igen érthetően magyarázta meg hallgatóinak, hogy mi mindent kell megtanulniuk, ha jó szakemberekké akarnak lenni. — Március 11-én délelőtt *Schopp János* tartott tanulságos előadást ugyancsak a nyomdai tanulók részére a magasnyomásról, síknyomásról és mélynyomásról, megismertette az ifjakkal a nyomtatástechnika magasabb fejlődési fokát. Ezekon az előadásokon a nyomdai tanulók mindenesetre olyan dolgokról is hallanak, amelyeket munkájuk körében nincsen alkalmuk tapaszt-

ÁTNYOMÓPAPIROSONK,

száraz és nedves, transzparencspapír, Aufsteckkarton és az összes litográfiai cikkek kaphatók a FREUND-BARÁTFÉLE papírnagykereskedésben és grafikai szaküzletben Budapest V, Akadémia ucca 3. Telefón: 82-35.

talni, és amelyek máris gondolkozásra serkentik és érdeklődésüket felkeltik a szakma minden ága iránt. A tanulók oktatása — különösen nálunk — hálás terep.

GA FESTÉSZETRŐL ÉS KÉPEKRŐL tartott nagy hozzáértéssel előadást Gerő Ödön hírlapíró március 11-én, vasárnap a Korrektorkör és Hírlapszedők Köre rendezésében. A műkritikus közel két órán keresztül beszélt a különböző irányokról, megismertetve hallgatóival az összes izmus-okat: futurizmust, kubizmust, expresszionizmust, de nem feledkezve meg a dadaizmusról sem. Különösen érdekes, amit ez utóbbiról mondott, amely irányt mindenki kineveti. Azt ajánlja, hogy előbb igyekezzünk mindent megérteni, még a dadaistákat is. Azután nevetethünk. Ő nem híve a dadaistáknak, de megérti őket. Összehasonlíttja őket a fanatikus vallási rajongókkal, akiket bánt, hogy az imákat is pontosan a grammatikai szabályok szerint fogalmazzák meg, holott ők nem törődnek a formával, csak az érzéssel, amellyel az Istent magasztalják. Értelmetlenül, össze-vissza kiabálnak és az náluk a fő, hogy érzéseiknek adjanak kifejezést. Ilyen artikulátlanul beszélnek képeiken a dadaisták, akiket nem lehet megérteni, de mégis meg kell érteni, hogy mit éreznek. A művészeti korrupció a legjobb előmozdítója a művészet fejlődésének. A szertelenségek, a túlzások megúnatják az eddigi irányokat és a művészek új csapásokat kénytelenek vágni, amelyek eleinte felháborítanak, azután megszokják, később megszeretik, végül megúnják. A nyomdászokat nagyon érdekelte az is, amit a stilizálásról és az is, amit az ornamentikáról mondott. És ahogy megmagyarázta a régi festészeti irányt a modernnel párhuzamban, valóságosan magával ragadta a hallgatóságot. Meg kell még említenünk az előadás stílusbeli gyönyörűségét, melyet így, a laikusok érdeklődését is felkeltő módon megírva, jó lenne nyomtatásban is elolvasni.

KIÁLLÍTÁS

GEGY MÚZEUMRÓL ÉS EGY GYŰJTEMÉNYRŐL. Nagyszabású, megragadó és tanulságosan művészi kiállításról tudósítanak bennünket a régi grafika barátai. Ezt a gyűjteményt két műgyűjtő fivér hagyományozta és az iparművészeti múzeum állította ki. A kiállítás bemutatta az írás fejlődését a XI-ik századtól mostanáig s közte művészileg jelentős kéziratokat, bibliákat, imádságos könyveket, német, holland, olasz francia, spanyol nyelvűeket stb. Ezek leginkább a XII—XVI. századig terjedő időből származtak. Voltak azután a következő időkből pergament okleve-

KÖNYVKÖTÉSZETI

vásznak, grádlí, moleskin, márványpapírok, színes borítópapírok és az összes könyvkötészeti anyagok kaphatók a FREUND-BARÁT-féle papírnagykereskedésben és grafikai szaküzlet Budapest V, Akadémia uca 3. Tel.: 82-35

Reklámlap a lipcsei tavaszi árumintavásárról

lek, doktori diplomák, társaságlevelek, kézírású könyvek. A nyomtatott könyvek fejlődését minden irányban bemutatták. Előbb incunabulumok (ősnyomtatványok), azután a renaissance, a barok és rokoko formái: könyvkötések, illusztrált munkák, előzék-papírok következtek, külön volt bemutatva a nyomtató típusok, a szedéskép, az illusztráció technikájának fejlődésmenete. Más csoportban a védőjegyek, az exlibrisek, megint másutt az egyes korok díszítménytárát feltüntető metszetek sorakoztak egymás mellé. Mivel a múzeum helyiségei szűkek voltak az egész gyűjtemény kiállítására, külön fogják más alkalommal bemutatni a kosztüm- és divatképek, a képes ívek, a névjegyek és a kották fejlődéstörténetét. Még csak azt jegezzük meg, hogy a két testvér gyűjtő nem nálunk élt, hanem Frankfurtban, Linnel Alfrédnek és Mihálynak hívták őket és fájdalom, nem minálunk, hanem a frankfurti iparművészeti múzeumban gyönyörködhetek bennük a grafika barátai.

GÜZLETI GRAFIKAI KIÁLLÍTÁS LIPCSEBEN. A német könyvkiadók és könyvkereskedők körében már régóta hangoztatják, hogy a könyvüzleti plakátok és egyéb reklámcélokot szolgáló nyomtatványok nem tartanak lépést az egyéb gazdasági területeken mutatkozó haladással. Erre való tekintettel a német könyvivar és kereskedelem központjában, Lipsce-

ben február hónapban kiállítás volt az összes erre vonatkozó üzleti nyomtatványokból. Ügyszólván minden ágát bemutatták itt az üzleti grafikának, amely a könyv előállítására és terjesztésére szempontjából szóba jöhet. Könyvtáblák, kötések, tervek, címlapok, sokféle technikájú illusztrációk, plakátok, védőjegyek, mindennemű csomagolások stb. Egy külön kis csoportban kaptak helyet a Németbirodalom hivatalos grafikájának termékei. Itt a bélyegek és a bankjegyek, továbbá mindenfajta okiratok ezerféle változatai szemléltették azt a tanulságot, hogy még a legszárazabb hivatalos írásokba és bürokratikus kellékekbe is ízlést lehet belevinni, hogy ha avatott grafikusokra bízunk az ilyeneknek kivételét. N

Ez az egyszerű, tetszetős és kecses szignet egy pályázat eredménye, amelyet a kölni vásár vezetősége rendelt meg. Nekik is, — mint minden nagyipari vállalkozásnak, — szükségük volt egy jegyre, betűképre, jelvényre, amelyet minden nyomtatványra, sőt minden egyéb fajta árucikkre is oda lehet illeszteni. Mikor egy ilyen szignumhoz pályázat útján akartak hozzájutni, akkor a dolog nem vezetett sikerre. Erre egyenesen egy kitűnő német grafikushoz, Schulpighoz fordultak s az ezt a jelvényt rajzolta meg a vásár rendezőségének. A jegy magáért beszél. M betűje halk emlékképét adja a kölni dóm körvonalaival, az alatta levő hullámos vonal pedig a Rajna képzetét idézi fel. Iskolás példája lehetne az egész annak, mint kell egy történelmi multtal bíró város régies jellegét egy modern vállalkozás márkájában kifejezni, úgyhogy az megkapó és felejtethetetlen legyen. N

MŰVÉSZET

CÉHLEVELEK. A régi idők legszebb grafikai emlékei közé tartoznak a céhlevelek. A mestersorba lépett legény a céhbe való felvételéről egyéb ünnepélyes avatások során pecsétes oklevelet kapott,

Reklámlap a lipcsei tavaszi árumintavásárról

Reklámlap a lipcsei tavaszi árumintavásárról

amely hol a kalligráfia, hol a tipográfia remekműve volt. A városi múzeumokban még most is ott láthatók a mult század elejéről való remek írású, vagy nyomtatású okiratok, melyek ünnepélyes és naiv szöveggel, buzgó szépségű formával hirdették egy-egy derék mesterember céhtaggá válását. A mi fővárosi múzeumunk is nem egy ilyen régi céhlevelet őriz, köztük a legérdekesebbek a régi bérkocsimesterek céhlevelei, amelyeken leván rajzolva, hogy egy négyesfogattal minő § formákat kellett leírni a porondrahajtás közben a felavatandó bérkocsislegénynek. Általában abban az időben, mikor a céhbe való felvétel alapja a »remekbe« készült munka jósága volt, a céhjelvények, tehát a céhláda, céhserleg, céhoklevél és egy-egy kis iparművészeti remekmű volt tanuságtevője az ízlés és a mesterség szoros együvértározásának. Most sokfelé, főleg német és angol kisvárosokban igyeksznek felújítani ezt a régi szép szokást és a mai céhekben, helyesebben ipartestületekben már díszes és ízléses okleveleket osztanak az újonnan felvett mestereknek. Talán érdemes volna minálunk is meghonosítani ezt a szép szokást, mely a mai mesteremberek számára egy darab ízlést és egy csomó kötelességet jelentene a becsület és szépség irányában. N

EGY BIBLIOFÍL RITKASÁGRÓL. A napokban megalakult »Kékszakál« magyar könyvkiadó r. t. elhatározta, hogy S(orozatos) I(rodalmi) B(utaságok) E(gyetemes) R(endszere) címmel egy a tőzsdések, valuta- és telekügynökök, valamint gépiró-kisasszonyaik anyagi és szellemi viszonyaihoz mért bibliofíli könyvsorozatot fog megindítani s ennek első kötete gyanánt a kiváló német regényírónak Court Mahlernek egy nálunk még eddig ki nem adott regényét a »Szeretve a Bonctani Intézetig« című remekművét fogja megjelentetni. A nagyszerű szenzációkat ígérő bibliofíli könyv prospektusa most jelent meg és jelzi, hogy a könyv megjelenése április elejére várható. Az előszó megírására sikerült a Magyar Általános Gumigyár egyik vezérigazgatóját megnyerni, aki sajátkezűleg hektografálta minden egyes példányba a járadékpapírra írt előszót. Az illusztrációt természetesen Bayros készítette a műhöz és az egész mű a mostani úgynevezett »tökmag«-formátumú könyvek

módjára a $2 \times 2\frac{1}{3}$ milliméter nagyságban fog megjelenni, miért is minden példányhoz egy színházi látcső fog mellékelteni. A kötések egy még meg sem született kis gida bőréből fiatal állatorvosnővendékek fogják kipreparálni. Az összes példányokban a vezetőknévek végén az y-okra két pont kerül, amelyek ezüst és arany füstlemezekkel lesznek kezelve. A kapcsolokon és sarkokon mindenütt három kis briliánskő fogja ékesíteni a díszművet, amelyet ilyenformán igen könnyen lehet bármely központi zálogházban lombardirozni. Az első 25 példány a nagy író nő sajátkezű aláírásával, egyetlen betű szöveg nélkül jelenik meg és e legértékesebb könyvpéldányoknak bolti ára 50.000 aranykorona lesz. Bármely nagyobb bankháznál kosztbavehető. N

FELJEGYZÉSEK

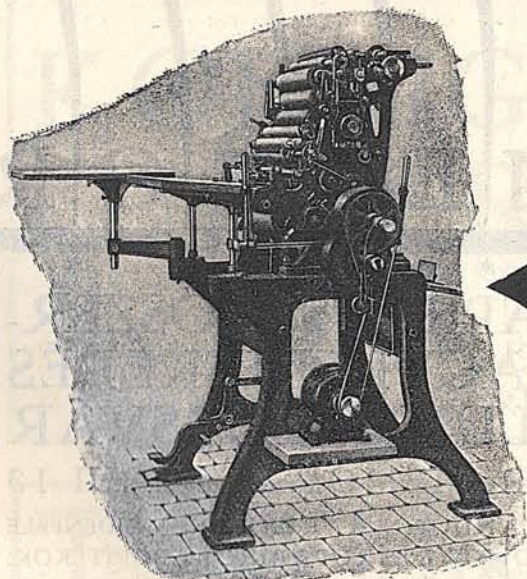
JUBILEUMOK. Ezúttal nem ötvenéves jubileumokról számolunk be, mert a jubilálók már előbb is meg akarták ragadni az alkalmat, hogy az ünnepek iránt való szeretetüknek kifejezést adjanak. Az egyik jubiláns *Schlesinger Lipót*, a Községi nyomda művezetője, akinek 25 éves művezetői munkásságát ünnepelték meg művezető kollégái és a nyomda személyzete március 7-én. Először a nyomda igazgatója üdvözölte szeretettől áthatott beszédben, azután a szakszervezet kiküldöttje mondott lendületes beszédet. A Grafikus Művezetők Egyesületének elnöke a jubilánst mint az egyesület alapítóját és jelenlegi elnökét köszöntötte fel. Az ünnepeket munkatársai osztatlan szeretetét vívta ki magának azon a negyedszázadon keresztül, amióta a Községi nyomda művezetője. Több szakeikket írt a nyomdásztanulók oktatásáról, régebben erről a tárgyról kis könyvecskét is adott ki, és dicséretére el kell mondanunk, hogy ma is még fáradhatatlanul munkálkodik a szakfejlesztés

terén. — Az egyetemi nyomda személyzete és igazgatósága is ünnepelt február 26-án a nyomda irodájában. *Heuszki Sámuel*, *Scheiring Ferenc*, *Gerbacsik Ferenc*, *Schuder Lőrinc* szaktársak és özv. *Hollner Nándorné* és *Ilauzki Sámuelné* voltak az ünnepelek, akiknek az üzemben eltöltött 25 éves fordulóját ünnepelték. A nyomda igazgatói üdvözölték a jubilánsokat, akiknek átadták a vallás- és közoktatásügyi minisztérium elismerő oklevelét és némi pénzbeli ajándékot. Az ünnepelek meghatottan köszönték meg a kitüntetést. h

SZAKIRODALOM

GRAPHICA GRAFICĂ. Most kerül kezünkbe ezen román nyelvű szakfolyóirat IV. évfolyamának 1—2. száma. Tartalmáról — nem bírván a román nyelvet — csak annyiban számolhatunk be, hogy szedéspéldákkal illusztrált szakeikket közöl s e példák nyomán ítélnék meg, hogy a kísérő cikk nyilvánvalóan tanulságos is. Annál több mondani valónk van a lap technikai kiállításáról. Csodálatosan nagy igyekezettel és az uralkodó — vagy ha tetszik: felszinen levő — szedésirányhoz való alkalmazkodással állítják elő a szedését. Ennek az igyekezetnek minden eredményét azonban úgyszólván megsemmisíti az előállító nyomda tökéletlen berendezkedése. Évtizedekkel ezelőtt divatban volt kontár betűket szednek egy-egy hirdetésben, ugyanezekkel modernebb betűk és legmodernebb díszítőanyagok társulnak. Ez érthetetlen, mert a lap teljes egészében Corvinsból van szedve, miért ne lehetne ezt a betűt alkalmazni a hirdetésnél is, épp úgy mint a mellékleteknél teszik? A mellékletek közül kettő szedéspélda, a harmadik rajzolt munka reprodukciója. Az előbbieket modern csapáson haladnak. W

DEUTSCHER BUCH- UND STEINDRUCKER ez évi februári száma a lipcsei vásárra való tekintetből ezúttal mint *Messeheft* jelent meg. Rendes szövegrészében hozza a fotografiai szedőgép szabaddalmi leírásának kivonatát, melyet lapunk más helyén mi is ismertetünk. Egyik cikke a hirlap történetéhez nyújt érdekes adalékot, egy másik közlemény pedig terjedelmes folytatása a munka pszichológiájával foglalkozó mult havi cikkének. Ezeken kívül még közlemények foglalkoznak a modern exlibrisekkel és az offsetnyomással. Gépismertetésekön kívül rengeteg tudósítás bel- és külföldi

Merkanti és színes nyomásra

kis offsetsajtókat

24 x 34
cm papírnagy-
ságra, 23 x 34 cm
nyomófelülettel, azonnal
szállíthatunk. * Könnyen
kezelhető és áttekinthető gépek,
melyeknek a teljesítménye
elsőrangú. * Hajtó-
erősükséglet
egyhatod-
lóerő.

Stokes & Smith Co

Barmen - Wicher

A lipcsei vásáron a Buchgewerbehausban általános elismeréssel fogadták

eseményekről teszi élénkké ezt a régi előkelő hírnévnek örvendő lapot, melynek ára füzetenként 1000 márka, vagy egy évre 1500 magyar korona. A kiadóhivatal címe: Berlin SW. 61, Teltowerstrasse 32. W

K R I T I K A

Q A LIPCSEI VÁSÁRRÓL egész sereg reklámyomatványt kaptunk, melyekből négyet lapunk e havi számában reprodukálunk. Ezek a nyomtatványokon egyáltalán nem látszik meg, hogy egy agyongyötört nemzet grafikájának és sokszorosítóiparának termékei. Modernek, szépek, hatásosak s technikai kivitelük is pompás. A legtöbbje rajz és offsetnyomás. Szinte ezt látszik jelképezni a 80. oldalon bemutatott Naumann-féle reklámlap, melynek ábráján látjuk, hogy pórázra kötvé mint vezet, húzza maga után a grafikus a könyvnyomatást. Valóban találó ábrázolás. A nyomdásznak bizony-bizony a grafika nyomdokain kell haladni. Ezt sokan vallják, de mihelyt szedésre terelődik a szó, a grafikai rajzot rendszerint másodrangra szeretnék lefokozni, ami semmikép sem helyes. A grafikus rajzoló sokszor idegesen mozgékony kezevonásait a mi merev anyagunkkal is tudjuk utánozni, ami elvégre nem szegyen, ha jól csináljuk! A grafikusok ama nagy clónyét, hogy ábrázolásaikba és szövegsoraikba életet tudnak önteni — mert kezüket nem köti a merev díszítő- és betűanyag —, a nyomdász ne engedje háborítatlanul kihasználni, mert az időnkénti grafikai irányok szorgos és céltudatos tanulmányozása kell hogy eredményre vezessen s képessé tegyen bennünket az igazán korszerű munkára. W

Q SUBOTICÁBÓL (Szabadka) a Fischer és Krausz nyomdából két plakátot küldtek be, melynek élénk bizonyítói szédéstechnikai irányunk erőteljes tovaterjedésének. Amikor első példányaink Jugoszláviába kerülése után ottani olvasóink véleményeit vettük kézhez, a legtöbbje sajnálattal vette tudomásul a görbeszedés feléledését; „ilyesmit nálunk

nem lehet szedni, sem főnökeink, sem közönségünk nem hajlik ilyen irány felé! Ilyen és ehhez hasonló véleményeket kaptunk s íme, alig egy esztendő múltán egyre-másra jönnek Jugoszláviából is a »görbe« szedések, amiknek egy-két példáját legutóbbi számaink egyikében reprodukáltuk. A most küldött plakátok egyikén is hatalmas és jól hajlított sor uralodik; ezt a hatást egyenes sorral nem lehetett volna elérni. Az akcideneciák után — íme, akárcsak nálunk — az ucca harsányhangú nyomtatványainak tömkelegébe is betolakodott a görbe sor s bizonyos, hogy követőkre is fog találni, s ezért: csak előre.

Q A SOMOGYI UJSÁG NYOMDA R-T (Kaposvár) üzeméből egy kislakú, nyomdai úton előállított részvényt küldtek be hozzánk, melynek szedése túlságos egyszerűségénél fogva nem nagyon alkalmas értékpapír nyomásához. A részvény — ha mindjárt csak mai értékben vett 25.000 koronáról is szól — nem lehet túlegyszerű, mert értéket képez s ennél fogva mindenképpen meg kell nehezíteni utánzásának a lehetőségét is. Könyvnyomdai úton előállított ilyenmú nyomtatványoknál rendszerint valami mintás körzetből szedett, vagy cégcímmel kombinált Mäserbe, vagy linóba vésett alapnyomattal igyekszünk ezt a célt elérni, mert erre a síma tónus nem lehet alkalmas. Ezt a szóbanforgó részvény készítőinek figyelmébe ajánljuk.

Q A BUDAPESTI MINERVA NYOMDÁBÓL egész halom akcidenens nyomtatványt kaptunk. Ez az első nagyobb gyűjtemény, amely fővárosi nyomdából származik s amelyről csak dicsérőleg lehet nyilatkoznunk. A legtöbb munka filigrán betűs finom hatású nyomtatvány, amely tervezőjének: Gábor Jenőnek jó ízléséről és iskolázottságáról tanuskodik. Jó néhány munkáján meglátszik iskolájának; a Mäser Technikumnak a hatása, viszont egyesek a mi temperamentumosabb stílusunknak nyomdokain készültek, a kettő közé helyezük a legnagyobb csoportot, amely a klasszikus egyszerű-

SPECIÁLIS
NYOMDAGÉPJAVÍTÓ MŰHELY
Elvállalja mindennemű kö- és könyvnyomdai, valamint könyvkötészeti gépek szerelését, javítását és azok átköltöztetését. Javít avagy újonnan készít minden géprészt. Nyomdai gépeket elfogad a vállalat bízományba is eladásra.
NIERLICH RÓBERT
a budapesti Wörner-gépgyár volt szerelője
CLUJ, CALEA REGELE FERDINAND 93

HENGER-ANYAGOT
KELLKOM
 Gyári védjegy
LEGJOBB MINŐSÉGBEN SZÁLLÍT
KELLNER & KOMLÓS
 VEGYÉSZETI GYÁR
 FABRICĂ DE CHIMICALIE
SATU-MARE (SZATMÁR)

TELEFÓN
 14-50

M E T E O R

* * * * *

**PAPÍR- ÉS ÍRÓSZER-
 NAGYKERESKEDÉS
 CLUJ-KOLOZSVÁR
 STR. MEMORANDULUI 13**
 ÁLLANDÓAN RARTÁRON: MINDENFÉLE
 NYOMÓ- ÉS ÍRÓPAPÍROK, BORÍTÉKOK,
 GYÁSZJELENTÉSEK, KARTONOK STB. STB.

séggel hat s oly finom hatást ér el, hogy az ember félve nyúl a nyomtatvány után, tartván attól, hogy egyszerű fogása alatt is összeroppan a finom alkotás.

ÜZENETEK

MF MÁRCIUSI SZÁMUNK ára 250, illetve 120 korona s a jutalékok összege a régi: példányonként 10 korona. Az elszámolást kérjük a lappéldányok átvételétől számított 15 napon belül eszközölni.

MF A MAGYAR HELYESÍRÁSRÓL szóló, dr. Balassa József tollából való értekezésünk külön lenyomata két íves füzetecske alakjában megjelent és lapkezelőink útján megrendelhető. Ára 60 korona, ebből jutalék címén 10 korona a lapkezelő által levonandó, vidékről 2 K portóköltésig is küldendő.

SZ. J. BUDAPEST. Készséggel elismerjük, hogy a mult havi számban »A magyar helyesírás« címmel közölt cikkének utolsó mondata nem Öntől származik s azt szerkesztőségünk tudta nélkül — jóhiszeműleg — más írta hozzá.

MF LAPUNK JELEN SZÁMÁNAK fedőlapját és mellékleteit, »Díszítőanyagaink változatos kihasználása« című cikkünk illusztrációit Wanko Vilmos tervezte s vázlatai nyomán Lombár László, Schwarz Ottó, Steiner Béla és Topits Béla szedték. A fedőlaphoz Glück Sam. papírnagykereskedés »Kilenc Múza« nevű színes papirosának Kalliope jelzésű papírját használtuk. — Lapunk szövegrészét Szarvas János, a mellékleteket König Béla, a fedőlapot pedig Károlyi Jenő nyomtatták Retter Illés géptermi művezető irányítása mellett.

Kiadó Bíró Miklós. Felelős szerkesztő Wanko Vilmos. Nyomtatja a »Globus« Nyomdai Műintézet Részvénytársaság, VI, Arádi ucca 8. szám, a Gebrüder Schmidt 1-es számú ábrafestékével. A kliséket a Sokszorosítóipar szállította

JÓZSEF 48-12

HÍVJA FEL EZT A SZÁMOT, HA JÓ
FESTÉKET
(SZÍNESET, VAGY FEKETÉT) AKAR VENN

UNIVERSAL
GRÁFIKAI SZAKÜZLET RT
BUDAPEST, RÁKÓCZI TÉR 2
BEJÁRAT: SALÉTRUM UCCA

GERŐ ÉS GLÜCK

GRÁFIKAI SZAKÜZLET ÉS GÉPJAVÍTÓ MŰHELY

Nagy raktár grafikai anyagokból, kő-, könyvnyomdai, könyvkötészeti, dobozgyári, stb. gépek és felszerelési cikkekből.

Gépjavitásokat gépátalakításokat gépszereleéseket

elvállalunk. Hívásra azonnal küldünk szerelőt. Mindennemű javításokat legpontosabban, leglelküimeretesebben eszközölünk. Használt szakmabeli gépeket a legmagasabb árban veszünk.

TELEFÓNHÍVÓSZÁM: JÓZSEF 23-16

Budapest VII, Hernád u. 28

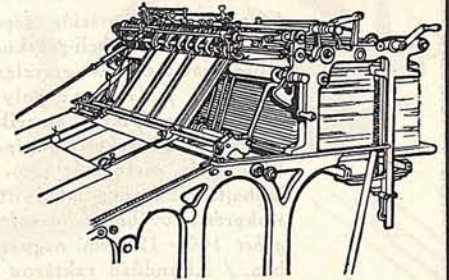
EZ A

KOENIG-FÉLE ÖNBERAKÓ

AMELYBŐL EGYES CÉGEKNÉL 20, 24 ÉS 30 DRB VAN ÁLLANDÓAN ÜZEMBEN

KOENIG'S BOGENANLEGER
MASCHINENFABRIK, BERLIN GRÜNEWALD

Q KÉPVISELET
ÁTADÓ!!!

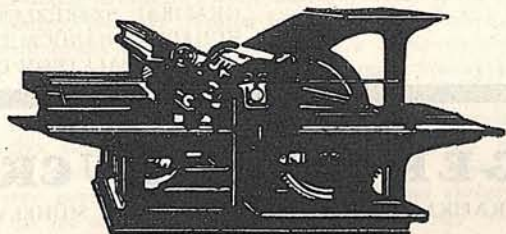

Tanzer Miksa grafikai szaküzlet

BUDAPEST VII, AKÁCFA UCCA 50. SZÁM. TELEFÓN JÓZSEF 106-31

ALAPÍTVÁ 1910. ÉVBEN

BOHN & HERBER
würzburgi gyorsajtógyár és vasöntöde
magyarországi vezérképviselője

**KLEIN
ERNŐ**
GRAFIKAI
GÉPEK ÉS SZERELVÉNYEK
GYÁRA

BUDAPEST
VII, ISTVÁN ÚT

4

Gyorsajtók, rotációs gépek és a rokon szakmabeli gépeknek teljes javítását és szerelését vállalom. / Gyárt: golyós csapágy rendszerű amerikai tégelysajtót, kerékes vágógépet, lemezollót, perforálót kéz- és lábajtásra, sarokgömblyítőt, stokprést, továbbá tollvonalzógépet 100–120 cm. nagyságban. / Állandóan raktáron új és használt szakmabeli gépek. Autogénhegesztés. / Használt szakmabeli gépeket vesz és becsereél. / Vidéken és bármely területen gépszereléseket vállal és pontosan eszközöl.

TELEFÓN JÓZSEF 72-39

TELEFÓN JÓZSEF 126-54

PAPÍR -
NAGY -
KERES -
KEDÉS

GRÓSZ ÉS VIDOR

MINDENNEM Ő
OKMÁNY - ,
KÖNYV - ,
FAMENTES ,
NYOMÓ - ,
SZÍNES ÉS
FEDÉLPAPÍROK
NAGY
RAKTÁRA
PAPÍR
ÉS
BORÍTÉK
GYÁRI
KÉPVISELETE

BUDAPEST VII, KERTÉSZ U. 20

A legjobb festéket szállítja a világhírű
Kast és Ehinger
nyomdafestékgyár hazai fióktelepe
Budapest IV, Ferenciek tere 4
Telefón: 46-08. Gyárak: Wien, Stuttgart
és Newyork. Különleges festékek három- és
négy színnyomáshoz. Állandóan nagy raktárt
tart elsőrendű fekete és színes festékekből

Raktáron tart mindennemű papírminőségeket

HARTMANN VILMOS
PAPÍRKERESKEDELMI
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST VI, EÖTVÖS UCCA 9

Képviseletek:

Lezkam-Josefsthali Rt.

Rózsahegyi Celluloze- és Papírgyár Rt.

Heinrichsthalí Papírgyári Rt.

Roeder Gusztáv és Társa

Pitteni Papírgyár Rt.

GRAFIKAI SZAKÜZLET

AGF

Fachgeschäft der
graphischen Branche

Zürich Z

5 Treichlerstraße
Tel. Nottingen
6390

A LEGJOBB BESZERZÉSI FORRÁS

KÖ- ÉS KÖNYVNYOMDÁK
RÉSZÉRE

FESTÉK

RAKTÁRRÓL
AZONNAL
SZÁLLÍT

GEBR. SCHMIDT G. M. B. H.
FRANKFURT A.M. ÉS BERLIN FESTÉK-
GYÁRÁNAK MAGYARORSZÁGI ÉS AZ
UTÓDÁLLAMOK VEZÉRKÉPVISELETE

FREUND-BARÁT-FÉLE

PAPIRNAGYKERESKEDÉS ÉS
GRAFIKAI SZAKÜZLET

BUDAPEST V, AKADÉMIA UCCA 3
TELEFÓNSZÁM 82-35

MINDENMŰ KÖ- ÉS KÖNYVNYOMDAI,
KÖNYVKÖTÉSZETI, VALAMINT ÜZEMI
ÉS BERENDEZÉSI CIKKEK RAKTÁRA

Az 1889. és 1900. évi párizsi világiállításokon versenyen kívüli jury-tag. Grand Prix-kitüntetések a következő világiállításokon: Saint Louis 1904, Lüttich 1905, és Milano 1906.

A világ legrégebb és legnagyobb nyomdai festékgyára. Festékek kő- és könyvnyomdai, könyv-kötészeti, valamint az összes grafikai szakmák részére. Hengeranyagok és hengeröntés. Másolófesték. Kencék és olajok. Arany- és ezüsfestékek. A legjobb minőségű preparált papírosok könyvművek számára. Gyár: Budafokon, Budapest mellett. Iroda és raktár:

BUDAPEST, FERENC JÓZSEF RAKPART 27. SZÁM, TELEFONSZÁM: 37-58 ÉS 93-29

Alapítási év 1818. 11 gyár 40 lerakat az egész világon

SAJÁT ÉRDEKÉBEN

kérjen ajánlatot, ha

GÉPET BETÜT FESTÉKET

vagy felszerelési cikkeket akar vásárolni, az

UNIVERSAL

GRAFIKAI SZAKÜZLET RT-től

Budapest, VIII Rákóczi tér 2 (Salétrom u. sarok)

Schnellpressen-fabrik Frankenthal (Albert und Cie Akt.-Ges.)
Magyar Betűöntő Rt. és a Schriftgießerei D. Stempel Akt.-Ges.
Magyarország és a Balkán-államok részére. * Dr. Gustav Wicke Berlin-gyártmányának raktára.

TELEFÓN 82-35 SZÁM

STEYRERMÜHL

PAPÍRGYÁR MAGYARORSZÁGI VEZÉRKÉPVISELETE

SÜRGÖNY FEBARÁT BUDAPEST

MINDENNEMŰ IRÓ-, NYOMÓ- ÉS CSOMAGOLÓ-

PAPIROST

RAKTÁRRÓL SZÁLLÍT A

FREUND-BARÁT-FÉLE

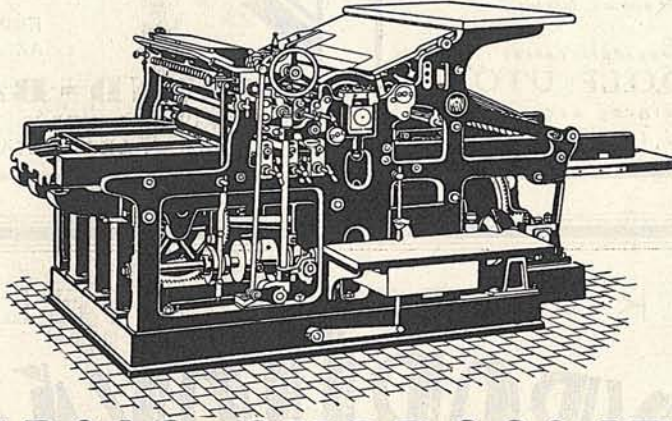
PAPÍRNAGYKERESKEDÉS ÉS GRAFIKAI SZAKÜZLET

BUDAPEST V, AKADEMIA UCCA 3. SZÁM

KÜLÖNLEGESSÉGEK MŰNYOMÓ-, RAJZ-, PAUZ-, PERGAMENTPÓTLÓ-PAPÍRBAN ÉS KARTONBAN

M A N

AUGSBURG-NÜRNBERGI GÉPGYÁR RT.
 A U G S B U R G I G Y Á R T E L E P

TERNO-GYORSSAJTÓK

2-4 görgőpályával világszerte ismertek. Egyformán alkalmasak tömegmunkára és a legkitűnőbb többszínű nyomásra. Felvilágosításokkal szolgál a magyarországi képviselő

C H A T E L E T A L A J O S

Budapest, II. kerület, Török ucca 14. szám. Telefón: 195—33

**SOKSZOROSÍTÓ
 IPAR RT**

BUDAPEST-VIII-TISZA-KÁLMÁN-TÉR-6

**TELEFON
 JÓZSEF
 2/85**

KEMIGRAFIKAI MŰINTÉZET KISÉPGYÁR

GUMIBÉLYEGZŐGYÁR
RÉVÉSZ FIVÉREK
 BUDAPEST-IV.
 VÁCI UCCA 10
 Készít a grafikai szakmában szükséges metszeteket és dombornyomást
 DOMBORNYOMDA
 VÉSNÖKIMŰHELY

TELEFÓNHÍVÓ 37-09

HANS WUNDER

G. m. b. H., Berlin-Wilhelmsberg
KÖ- ÉS KÖNYVNYOMDAI FESTÉKGYÁR

Fekete és színes festékek.
Könyvkötőfestékek. Legjobb minőségű „Germania” hengeranyag.

Különlegességek:
„Glória” festékdóányag, megátolja a festék lehúzódzát.
Fénykék „Perga”, „Seccol” gyorszáritóanyag.
Wunder-fekete, fénylik és gyorsan szárad.

Vezérképviselőség és egyedüli raktár:
GOLDSTEIN ADOLF UTÓDA
Budapest VII, Kazinczy ucca 32.
Telefón József 123-95

KÖNYVKÖTÉSZÉTI,
DOBOZGYÁRI ÉS
HAJTOGATÓGÉPEK GYÁRA

PREUSSE & COMP. A.-G.
LEIPZIG

KÉPVISELI MAGYARORSZÁG ÉS
AZ UTÓDÁLLAMOK RÉSZÉRE A

FREUND-BARÁT-FÉLE

PAPÍRNAGYKERESKEDEÉS ÉS GRAFIKAI SZAKÜZLET
BUDAPEST V, AKADÉMIA UCCA 3. TELEFÓN 82-35

GRAFIKAI TEXTILKELLÉKEK

KÖNYVBORÍTÓVÁLSZON

ÉS
PAPIROS

NAGYBAN ÉS KICSINYBEN
RAKTÁRRÓL AZONNAL

MOSKOVICS EMIL
MECHANIKAI SZÖVŐGYÁR

BUDAPEST

IRODA: V, KLOTILD-UCCA 22
TELEFÓN: 2-23, 165-25, 191-34

Chiffon
Chirting
Moleskin
Kanavász
Lenvász
Fűzőszalag
Fűzőszövet
Kasírvász
Chagrinvász
Kalikó (angol) vászon
Zsávoly (gradl) vászon stb.

Alátéfilc
Gépszalag
Rotációsfilc
Batikelőzők
Moiréepapír
Bőrutánzatok
Kalikóutánzat
Chagrinpapírok
Fantáziapapírok
Márványpapírok
Hengertörlóflanel stb.

BERGER ÉS WIRTH

ELSŐ MAGYAR KÖ-
ÉS KÖNYVNYOMDAI
FESTÉK- ÉS HEN-
GERANYAGGYÁR

BUDAPEST IX. KER.,
MÁRTON UCCA 19
TELEFÓN:
JÓZSEF 6-35. SZÁM

HENGER
OLCSÓBB ÉS JOBB

ÖNTÉS!
A HÁZI ÖNTÉSNEÉL

PAPÍRGYÁRAK LERAKATA ÉS
NAGYKERESKEDELMI R - T

A grafikai szakma mindenfajta papírosok
részére szükségelt allandó nagy raktára

WALDMANN FERENC

Sürgöncím: Telefón:
Papyroleum, Budapest 96-19 és 142-51 sz.

BUDAPEST V. KERÜLET,
FALK MIKSA UCCA 13

Rendeléseknél hivatkozunk mindig a Magyar Grafikára

**DRESDENER
SCHNELLPRESSENFABRIK
A-G
COSWIG I. SA.**

GYÁRTJA A **PLANÉTA**-GYORSSAJTÓKAT
ÉS TÉGELYNYOMÓGÉPEKET. KÉPVISELI
MAGYARORSZÁG ÉS AZ UTÓD-
ÁLLAMOK RÉSZÉRE A

FREUND-BARÁT-FÉLE

PAPÍRNAGYKERESKEDÉS ÉS
GRAFIKAI SZAKÜZLET BUDAPEST

V. AKADÉMIA UCCA 3. TELEFÓN 82-35

**JÓZSEF
48-12**

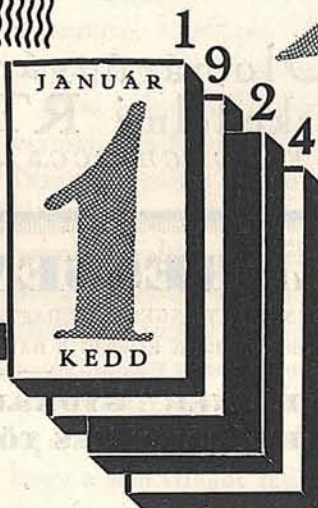
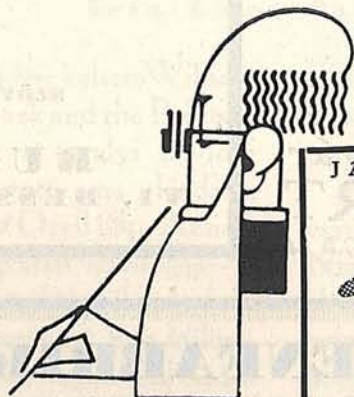
HÍVJA FEL EZT A SZÁMOT, HA JÓ
FESTÉKET
(SZÍNESET, VAGY FEKETET) AKAR VENNI

UNIVERSAL

GRAFIKAI SZAKÜZLET RT
BUDAPEST, RÁKÓCZI TÉR 2
BEJÁRAT: SALÉTRÓM UCCA

S A J Á T É R D E K É B E N

M Á R
M O S T
K Ö S S E
L E

AZ 1924. ÉVI NAPTÁRSZÜKSÉGLETÉT.
NAPTÁRAK, NOTESZEK, ÍRÓMAPPÁK
ÉS ÍROALJZATOK, DOMBORNOMÁSÚ
PLAKÁTOK, REKLÁMCIKKEK, BRONZ-
UTÁNZATÚ PLAKETTEK STB. EGY-
SZERŰBB ÉS FINOMABB KIVITELBEN

DÖRNER ÉS HEIMBERG PAPÍRÁRÚ- ÉS REKLÁMCIKKGYÁR RT
BUDAPEST V. KER., SZIGET UCCA 38 (POZSONYI ÚT 4/B), TELEFÓN 32-63

**HENGER-
ANYAGOT**

Gyári
védjegy

LEGJOBB MINŐSÉGBEN SZÁLLÍT
KELLNER & KOMLÓS
VEGYÉSZETI GYÁR
FABRICĂ DE CHIMICALIE
SATU-MARE (SZATMÁR)

GERŐ ÉS GLÜCK

GRAFIKAI SZAKÜZLET ÉS GÉPJAVÍTÓ MŰHELY

Nagy raktár grafikai anyagokból, kő-, könyvnyomdai, könyv-
kötészeti, dobozgyári, stb. gépek és felszerelési cikkekből.

**Gépjavításokat
gépátalakításokat
gépszereleéseket**

elvállalunk. Hívásra azonnal küldünk szerelőt. Mindennemű
javításokat legpontosabban, leglelküimeretesebben eszközölünk.
Használt szakmabeli gépeket a legmagasabb árban vesszünk.

TELEFÓNHÍVÓSZÁM: JÓZSEF 23-16

Budapest VII, Hernád u. 28

Telefonszám 110-45 és 176-76

Azonnal szállít
tömöntödek részére
Betűöntödek, könyvnyomdák és
összetételű

BETŰFÉM ET

ólmot, angolont és antimónt napi áron
Betűfém-hulladékot, fémsalakat és
fémhamut legelőnyösebb napi
áron vásárol. Szedőgépmot
gyakorlatilag gondosan ki-
próbált speciális össze-
tételben gyárt, rak-
tárról bármily
mennyiségben
azonnal
szállít

Magyar Ólomárúgyár
és Fémkereskedelmi RT
BUDAPEST VI, FORGÁCH UCCA 4

TELEFÓNSZÁM 23-70

ELSŐ MAGYAR BETŰÖNTÖDE RT

ÉRDEK-
KÖZÖSSÉGBEN
A SCHRIFTGIESSEREI
D. STEMPEL AKTIENGESELL-
SCHAFT FRANKFURT a/M. CÉGGEL
SÍMA ÉS MINTAZOTTI RÉZLENIÁK. TELJES
NYOMDAI BERENDEZÉSEK. A LINOTYPE SZEDŐ-
GÉPEK BETŰVEL EGYZŐ VÁGÁSÚ BETŰK
KÉZI SZEDÉSRE MAGYAR, NÉMET,
LENGYEL, HORVÁT, ROMÁN,
BOLGÁR, TÓT, SZERB
ÉS GÖRÖG SZE-
DÉSHEZ

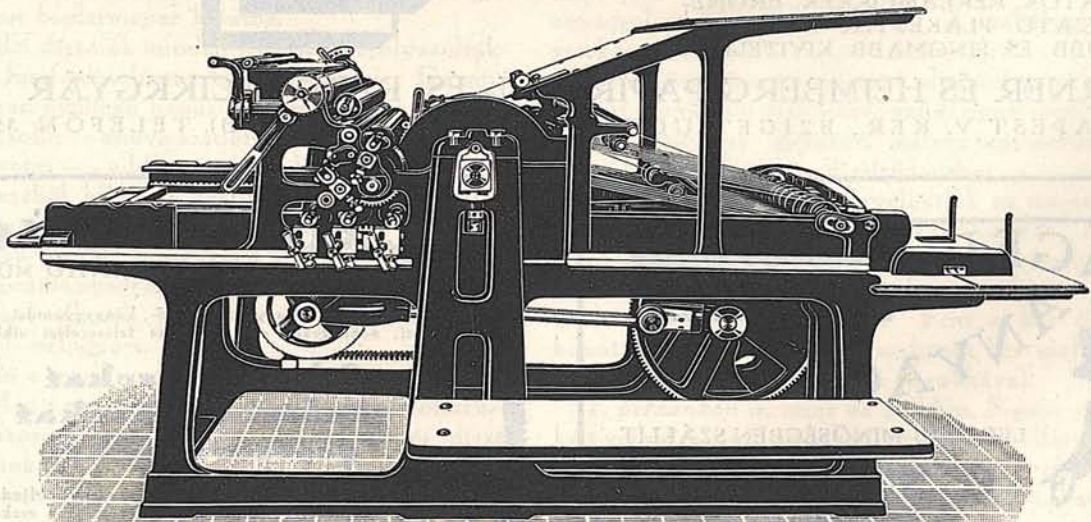
DIVATOS
SZÖVEG- ÉS CÍMBETŰK

BUDAPEST
VI, DESSEWFFY UCCA 32

SCHNELLPRESSENFABRIK MÖDLING

VORM. L. KAISERS SÖHNE, AKTIENGESELLSCHAFT, MÖDLING BEI WIEN MUNKA- ÉS ÉRDEKKÖZÖSSÉGBEN
A SCHNELLPRESSENFABRIK KOENIG & BAUER AKTIENGESELLSCHAFT CÉGGEL, WÜRZBURG

„HEXE“ ÉS „ROLLRENNER“ GYORSJÁRATÚ KÖNYVNYOMDAI NYOMÓGÉPEK;
KÖRFORGÓGÉPEK ÉS TÖMÖNTÖDEI BERENDEZÉSEK

KÍVÁNSÁGRA SZÍVESEN KÜLD PROSPEKTUST ÉS NYOMÁSMINTÁKAT